

Rado Kočevar:

Aschenbrennerjeva smer v severni steni Travnika (2379 m)

Redka je stena pri nas z naklonom 80 stopinj. Nekaj jih je, a seveda niso preplezane. Ponavadi so ti lepi naši problemi čakali tujce. Osrednja Travnikova stena je tipičen primer te vrste. Dokler je nista preplezala nemška alpinista, nobeden od domačih plezalcev ni niti pomislil na možnost poskusa. Boris Režek, znani alpinist v Savinjskih Alpah iz predvojne dobe, pravi med drugim: „... da, preplezali smo mnogo, a nihče od nas se ni polotil osrednje Travnikove stene, ki sta jo potem preplezala Kufsteinska vodnika.“ Tu je predvsem hotel poudariti, da se še vedno nismo povzpeli do one prave šeste stopnje.

Severna stena Travnika (2379 m) je v vrsti veličastnih sten nad zatrepom doline Planice. Skoraj dva kilometra dolga veriga navpičnih zidov. Vse to zidovje pripada trem samostojnim vrhovom, katerih stene imajo svoje značilnosti. Veličastni navpični stopničasti skladi Velike Mojstrovke so podobni stenam Dolomitov. Gladke črne plati v osrednji Travnikovi steni po so tako odbijajoče, da je težko najti primero v drugi steni pri nas. Tudi sive poči in plošče Šit še niso raziskane.

Paul Aschenbrenner je znan v svoji domovini. Bil je član alpinističnega kluba „Karwendler“ v Innsbrucku. V tujih revijah najdemo mnogo popisov njegovih težkih prvenstvenih vzponov. Zelo pomembna je njegova ponovitev smeri Comici — brata Dimai v severni steni Velike Zinne, katero je plezal z bratom Petrom. Severna stena Velike Zinne je v vrsti najtežjih plezalnih tur v Dolomitih. Dne 25. in 26. junija 1934 je s tov. Hermanom Tiefenbrunnerjem preplezal osrednjo Travnikovo severno steno v direktni smeri. Svoj vzpon opisuje v „Bergsteiger-ju“ 1935 pod naslovom: Die unmittelbare Durchkletterung der Travnik - Nordwand. Aschenbrennerju ni bila vseh kompromisna smer Jesih - Lipovec in sam pravi, da vodi preko sveta z 50 do 60 stopinj naklona. Smer v osrednji steni pa je skozi povprečno naklonjena 70 do 80 stopinj. Zanimiv je konec njegovega članka: „41 Stunden hatten wir nun hinter uns, 26 Stunden fallen der Kletterei zu, und was bargen sie? Kampf und Erleben, Sieg und Freude.“* Svoj vzpon v steni označuje Aschenbrenner za „skrajno težaven z nadvse težkimi mesti.“ Ta ocena je za nas posebno važna zaradi primerjave težavnostnih stopenj. Aschenbrenner tudi ni kar tako ocenil svoj vzpon, saj je preplezal Veliko Zinno in gotovo primerjal težkoče obeh sten.

* 41 ur je bilo za nami, od tega smo 26 ur plezali in kaj so obsegale te ure? Boj in doživetja, zmago in veselje.

Dolgo so pri nas s strahom gledali na to steno, v dobi štirinajst let je edino pokojni Miha Arih mislil na njo. Če je kdo ponovil težko smer, so se vanjo nato kar zapodile posamezne naveze. Klasičen primer za to je severnovzhodni raz Jalovca, ki 14 let ni bil ponovljen, a potem v enem letu šestkrat. Dalje Čopov steber itd. Isto bo s severno steno Travnika. Posebno še zaradi tega, ker je edina pri nas, o kateri se lahko reče, da je izpostavljena stena. V zvezi s tem pa bo Travnikova stena tudi najboljša šola za naše alpinistične kadre, ki imajo veliko nalogo, preplezati še ostale deviške stene.

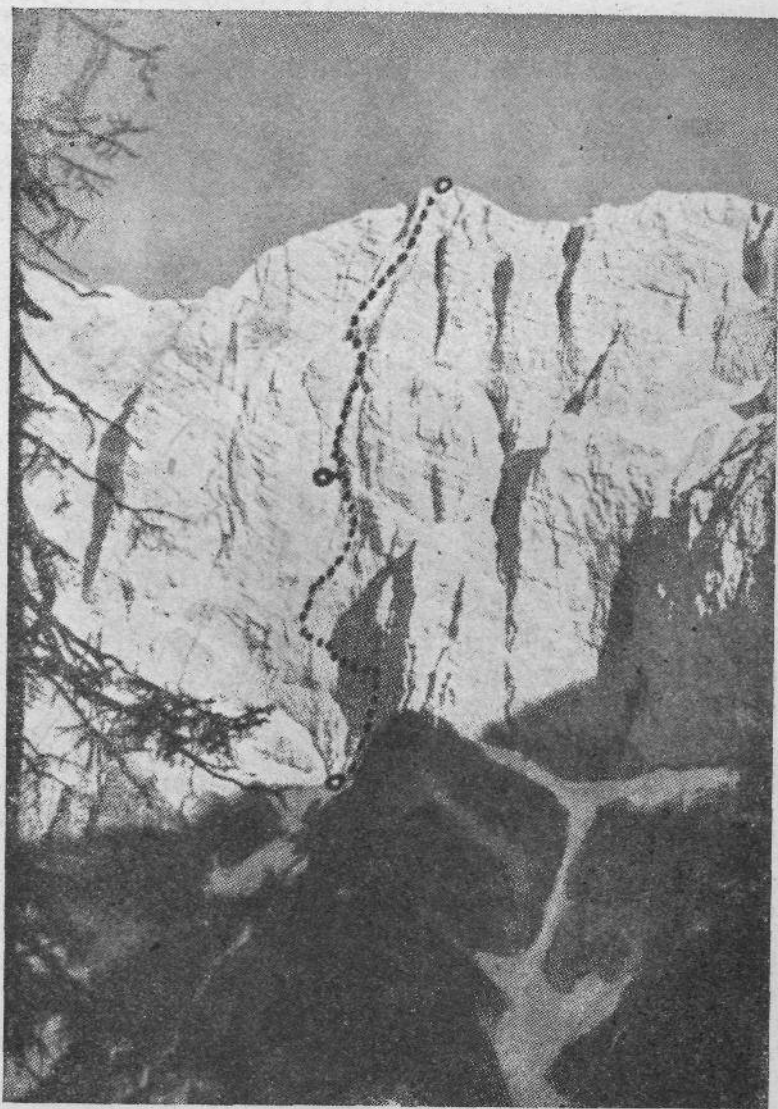
Travnikovo severno steno sem imel precej časa v načrtu. Plezal sem tisto leto mnogo po ostalih stenah: V Dibonovem razu Široke peči, v razu Jalovca, v Skalaški, v Špiku itd. Bil sem torej dobro razgiban. Le z opremo je bila slaba. Dobre vrvi sploh še nikoli nisem imel, ravno tako čevljev in plezalnikov.

Priznam, da sem napravil napako, ker sem plezal s tako opremo, toda to se zgodi enkrat, človek pa postaja starejši in pametnejši.

Mirni dnevi so bili v Planici. Lepo vreme je trajalo skoraj ves avgust in prilik za plezanje je bilo na pretek. Skoraj vse poletje smo plezali, v stenah Planice, Martuljka, Vrat in Kamniških Alp. Veselo in prijetno je bilo to poletje in mi bo dolga leta ostalo v spominu. Med najlepšimi pa mi bosta ostala ona dva dneva, ko sva se s Frelihom prebijala v direktni smeri čez severno steno Travnika.

V torek, 23. avgusta, smo bili skupaj v Tamarju Frelih, Zupančič in jaz. V začetku smo nameravali ponoviti smer v treh. Računali smo v taki navezi na sigurnejše varovanje in lažjo izvedbo tehničnih manevrov dvojne vrvi, vendar je ta negativna poteza k sreči sama odpadla, ko je tov. Zupančič sam na nenavaden način od te ture odstopil.

Tehnični opis vzpona smo dobili v Bergsteiger-ju (1935), kjer sta prva nemška plezalca objavila precej obširen popis s fotografijami. Naj navedem nekaj značilnih podrobnosti iz članka v Bergsteiger-ju. Prvi naskok se Aschenbrennerju in Tiefenbrunnerju ni posrečil. Preplezala sta približno tretjino stene, ko sta zašla v silne previse in se morala umakniti. Zanimivo opisuje Paul Aschenbrenner, kako sta se spuščala čez previs. Dvojna 30-meterska vrv jima je bila prekratka, zato sta se spuščala na enojni 60-meterski. Spuščala sta se v sistemu dveh zaponk, 30 metrov je šlo dobro, a nato se je vozal obeh vrvi zajedel v zaponke. Ko se je vozal zataknil, je bil Aschenbrenner ravno sredi previsa, opor za noge ni imel in začel se je vrteti. S skrajno težavo je spravil vozal skozi zaponke in se spustil do stojšča; tovarišu je pa svetoval, naj se spusti v Dülferjevem sedežu, kar je ta k sreči tudi storil. Tudi drugi poskus je bil zaman. Ko sta bila namreč že pri vstopu, ju je vznemirilo glasno kričanje onstran doline v Rateških Poncah. Misleč, da se je zgodila nesreča, sta hitro odhitela na pomoč. V dolini sta pa razočarana izvedela, da so kričali pastirji, ki so gnali jarce. Šele pri tretjem poskusu sta uspela. V steni sta bila dva dni, čisti čas plezanja je znašal 26 ur z enim bivakom.

Severna stena Travnika

— — — smer Aschenbrenner-Tiefenbrunner
 ○ bivaki

Mnogo zim in poletij je minilo od takrat. Smer v Travniku pa je ostala pozabljena. Naši plezalci so v tistih časih smatrali ta vzpon za nekaj nenavadnega in nemogočega, češ, to ni za nas.

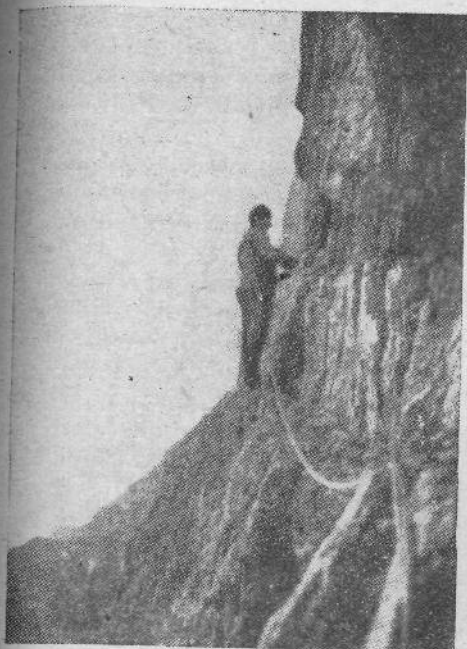
Tisto jutro sva s Frelihom precej pozno vstopila, šele okrog pol-desete, kar je bila pri taki steni velika napaka in se nama je kruto maščevalo. Saj sva morala zaradi tega preživeti drugo noč skoraj na

vrhu stene v lahkem svetu. Kriv je bil Ljubo Zupančič, ki je šel z nama skupaj iz koč in se nato med potjo potuhnil in zaspal. Ker je nosil precej opreme, nisva mogla nadaljevati, dokler ni Frelih prinesel opreme; medtem so pa potekle dragocene jutranje ure.

Prvi del stene, skrotje ob vstopu, nama ni delalo težav. Do znanega velikega previsa sva plezala skoraj hkrati, noseč v zankah dvojno 30-metersko vrv. Neobhodno potrebna je 40-meterska, toda midva je nisva imela. Poleg vrvi sva imela s seboj še 16 karabinarjev in okrog 30 klinov.

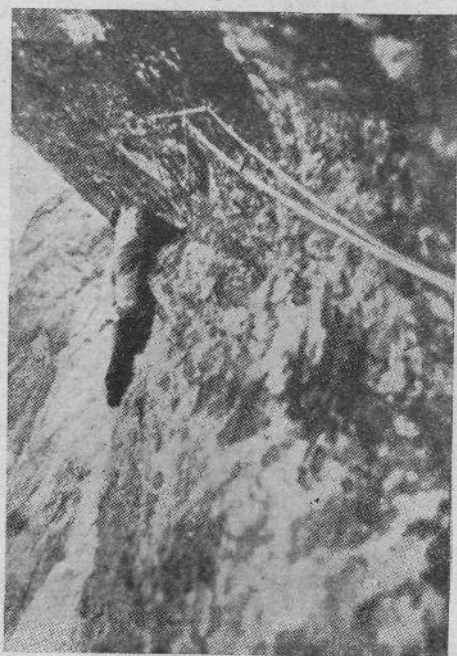
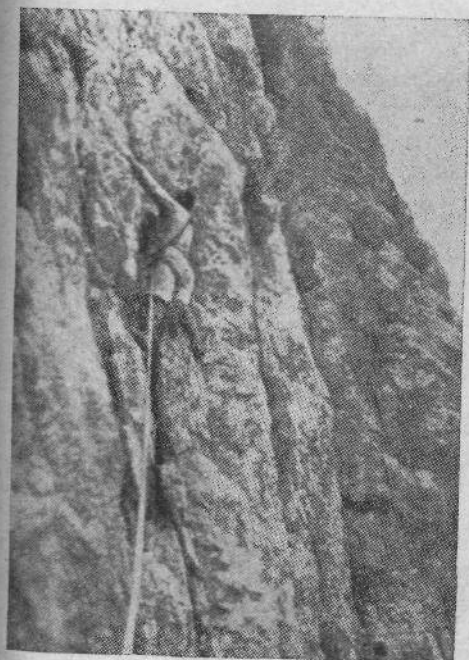
Pred velikim rumenim previsom se stena prične. Naravnost navzgor je treba plezati, na levo in desno je nemogoče. Dolga prečka vede do kamina, ki omogoči prehod v centralni in najtežji del stene. Pred prečko je velika votlina. Tu sva našla možica, kupček kamenja, ki je bil že precej preraščen z mahom. Podpisov ni bilo. Za spomin sva spravila vanj svoja podpisa. Dalje do kamina je treba že precej paziti in varovati ravnotežje. Tik pred kaminom sva našla prvi klin. Pustila sva ga v razpoki, naj ostane v spomin na prva plezalca. Kamin je v začetku odprt, proti vrhu pa globoko zasekan v steno. Tu je poslednje mesto za oddih. Kakor hitro sva zapustila kamin, je položaj postal resen in morala sva meter za metrom skrbno varovati. Nisva se dosti menila ne za čas ne za previsa nad nama, vso skrb sva posvečala pravilnemu varovanju. Pripomniti moram, da je Frelih skrbno in pravilno izvrševal povelja, čeprav je star komaj 17 let in je ves čas plezal kot drugi. Malo sem imel tovarišev, s katerimi bi se tako razumel v steni kot z njim.

Na koncu kočljive in hudo izpostavljene prečke je na levi nad kaminom majhno koritasto stojišče. Nad njim sem zopet zagledal enega izmed redkih klinov; v steni sva jih našla vsega kakih 6—7, prva plezalca sta namreč imela malo klinov in sta zato po večini vse izbila za seboj. Bil je zabit v značilnih „vilicah“, to je po prvem težjem mestu v steni. Sta to prav za prav dve počki, ki se zgoraj razhajata. Na koncu „vilic“ je glavica, kjer je tudi varovališče. Sicer to stojišče ni podobno širokim terasam ali celo jamam, kakršne najdemo v običajnih stenah. Glavica je zelo ozka, tako da sicer lahko stojiš, a opreti se nimaš nikamor. Posebno negotov bi bil tu padec prvega v naslednjem raztežaju, kjer ni varnih razpok za kline in je treba skoraj vso dolžino plezati več ali manj na srečo. Poleg tega pa imaš tu še občutek, da bo cela glavica prešla iz ravnotežja. Plezal sem dalje in ko me je Frelih opomnil, da bo vrvi kmalu konec, sem obtičal v gladkih platah brez stojišča. Kakih osem metrov dalje na desni bi bilo za spoznanje malo bolje na nakazani polčki, a imela sva samo 30 metrov vrvi. Nekaj časa sem z rokami lovil ravnotežje, nato pa sem začel po vrsti zabijati varovalne kline. Tovariš jih je izbijal in mi sledil z oprtnikom. Ko sva se ozrla v plati navzgor, sva zagledala kake tri metre nad seboj klin s karabinarjem. Frelih je prevzel varovanje, jaz pa sem se povzpел do klina. Štirinajst let je revež samotaril v tem črnem zidu, bil je tako zarjavel, da sem ga le s težavo odprl. Bržčas je bilo to najvišje mesto, ki sta ga Nemca dosegla pri prvem poskusu. Danes ga hranim doma in mi je ljub spomin na turo.

*Prizori iz prvega vzpona preko slene, ki sta ga opravila P. Achenbrenner
in H. Tiefenbrunner*

Foto H. Tiefenbrunner

Tu sem za hip obstal v zadregi. Stena je namreč taka, da na prvi pogled ne moreš odločiti smeri. Tehnični opis prvih plezalcev pravi: Okrog sto metrov navzgor proti desni do štirimeterske strehe. Streh je v okolici precej in težko se je odločiti, katero bi izbral. Midva s Frelihom sva najprej prečila čez plati kakih pet metrov na desno do neke poči in po njej navzgor. Poč postane proti vrhu precej težavna, stena na obeh straneh je gladka. V sredi nekje sem našel klin in bil ves iz sebe od veselja. Tudi midva sva pustila na marsikaterem mestu kline, posebno v zadnjem delu stene. Ko sem izstopil iz poči, sem obstal na ozki polički, seveda sem se zopet varoval s klini.

Sedaj sva bila že v osrčju stene, na onem mestu, ki je iz doline videti tako gladek in nemogoč. Ko sem pogledal na uro, sem zaskrbljen ugotovil, da je peta ura že minila. Jasno je bilo, da ta dan ne bova iz stene, saj sva na bivak tudi računala in se nanj pripravila. Začela sva se ogledovati za primeren prostor, a vsenaokrog je bil videti svet enakomerno in hudo strm. Zato sva se odločila, da prespiva kar na mestu, ostanek dneva pa izkoristiva za dobro varovanje. Najtežje je bilo, ker se na ozki polički nisva mogla svobodno gibati, vsak premik je bilo treba zavarovati.

Tema se je spuščala v dolino, zvezde so zažarele na nebu. Pojedla sva nekaj ovomaltina in sladkorja in prigriznila domačo koruzo. Nazadnje sva še izpila konzervo in za silo utešila hudo žejo, ki se je nabrala od celodnevne napora. Frelih je stal vso noč zraven mene, jaz pa sem položil pol svoje zadnje plati na poličko, tako da so noge prosto visele v dolino. Nekajkrat sem že prespal pod milim nebom v gorah, če me je zalotilo neurje ali pa temna noč pod vrhom. Tudi prostovoljno sem včasih spal. Nikdar ne bom pozabil one strašne decemberske noči, ko sva morala s Šavljem garati za vsak meter polede-nele pečine v južnem razu Turske gore, ali pa nevihte v Dibonovem razu Široke peči, ko so se na Škerla in name vsipali slapovi vode in kamenja. Bivak tu v Travniku ni bil tak. Gorje, če bi naju tu zajelo neurje, v gladkem zidu bi bila izgubljena. No, vreme ni kazalo na kaj takega. Bila je mirna, jasna poletna noč. Molče sva kadila cigarete, od časa do časa me je Frelih vprašal, koliko je ura. Nato pa sva skušala zadremati, kar pa se nama je le redko posrečilo. Tako zvano spanje je trajalo kakšno uro. Okoli polnoči je na Planiški kolodvor pripeljal zadnji vlak iz Ljubljane, potem pa je bilo mirno do jutra. Luna je prikukala izza Rateških Ponc in osvetlila temni zatrep Tamarja pod nama. Ob petih so se začeli kazati prvi znaki dneva na vzhodu. Uro potem pa sva si tudi midva razmajala trde kosti.

Na levi nad nama je zijala v gladkem skalovju daljša previsna poč. Nekaj časa sem se dvigal dobro, a kmalu sem obtičal pod zadnjim koncem poči na klinu. Naravnost naprej nisem mogel. Odločil sem se za gladko ploščo z malimi oprijemi na desni. Končno je šlo, dasi silno počasi in previdno. Tu sem moral posebno paziti, ker v vsej veliki razdalji do varovališča ni bilo varovalnega klina. Varovališče, do katerega sva sedaj dospela, je zelo dobro. Lahko sva udobno stala in sedela, podobno je orlovskemu gnezdu. Za sponin sva tu pustila malega

možica. V naslednjem raztežaju je še zmerom precej strmo, a za spoznanje več oprijemov. Smer zavije od možica nalahko proti desni navzgor v smeri dobro vidne strehe. Opozoril bi rad najine naslednike, da jih v začetku nekoliko bolj vabljuje svet ne bi speljal proti levi, kajti zašli bi v silne plošče in previse. Če gledaš to mesto iz doline, je res videti, kakor da gre smer proti levi. Tudi tehnični opis Aschenbrennerja je tu zelo pomanjkljiv. Ko sem preplezal že pol raztežaja, sem tudi jaz hotel proti levi, kajti nad seboj sem videl samo plošče in strehe. Pod večjo streho bi moral po opisu najti klin. Nadaljeval sem tako do prve večje strehe in tam sem res našel zarjavel klin. Bila sva torej v pravi smeri. Stojišče pod streho je precej slabo in negotovo. Tudi stari klin je že škrtal v razpoki; pred odhodom sva ga izbila. Bodoče plezalce opozarjam, naj bodo tu previdni! Pod streho je treba kake štiri metre na levo in nato naravnost navzgor po težki steni do slabega varovališča. Skala je tu precej gladka in skoraj brez razpoke. Pred stojiščem je treba prečiti proti desni. Tu je Freliha vrglo iz ravnotežja. Padec sem prestregel na dveh dobrih klinih in pomogel tovarišu, da je priplezal do mene.

Sedaj sva bila pod najtežjim predelom stene. Nad nama se je dvigala gladka plošča v obliki pravokotnika. Zelo značilna je in se tudi dobro vidi iz doline. Nad njo pa se dvigata dve največji strehi v steni. Prostor, na katerem sva sedaj stala in ogledovala svet nad seboj, je bil kaj slab za varovanje. Stoji se komaj še za silo in če človek ne bi bil pribit, bi bil lahko najmanjši sunek precej nevaren. Pod stojiščem je ravno streha in ni niti treba dosti upogibati vratu, da si ogledaš vstop v steno. Sreča je, da sta tu dve dobri razpoki. Občutek varnosti naju je navdal, ko sta dva klina z lepim jasnim tonom zlezla do glave v skalo.

Frelih je prevzel varovanje, jaz sem nadaljeval od stojišča kake tri metre na desno. Tu sem zagledal v spodnjem delu plošče veliko, k steni prislono lusko. Od stojišča je še ne vidiš, moraš priti prav pod njo, da jo opaziš. Luska je toliko odločena od stene, da tvori nekako poč. Tu se pleza s stransko oporno tehniko, oprijemi so dobri. Vendar sem imel neprijeten občutek, da se bo vse skupaj odluščilo. Po kakih šestih metrih vzpona sem došel na vrh luske, na majhno škrbino. Počasi sem se zravnal in zagledal nad seboj velik klin z obročem. Pod njim se je odklal dober del skale, tako da je revež komaj še tičal v skali. Do njega mi je manjkalo kake tri metre. Prestop z luske v steno je precej neroden, treba je plezati v velikem naklonu ob neznatnih oporah. Ko sem došel do klina, sem ga previdno izpulil in nad njim zabil svojega. Sedaj sem zabijal do male strehe klin za klinom, pod njo pa še veliki Aschenbrennerjev klin z obročkom.

Naslednji trije klini so odločilni. Treba je, izvešen na vrvi, doseči visoko nad streho oprijem in se z vso močjo potegniti čez previs na boljši svet. Kako sem prišel tu preko, res ne vem več; mogoče se mi je zdelo tako težko, ker sem bil zaradi neprestanega vodstva že precej izčrpan. Nemara je vplival naporni bivak na razpoloženje, tudi silna žeja, da podobne sploh ne pomnim, nama je jemala dragocene moči.

Na tem mestu sem moral dvakrat nazaj. Poskušal sem tudi na levo po nekaki poti, toda tam je bilo še slabše. Tretjič je šlo, priznati pa moram, da skrajno težko. Veliko mi je pomagal mali specialni klin, ki so mi ga pred mesecem podarili Slovaki, čeprav sedi v razpoki le kaka dva centimetra globoko.

Položaj nad streho je bil malo boljši kakor pod njo. Od tu sem že dobro videl lopo in dobro varovališče v njej. Še manjši previs je bilo treba zmagati. V trenutku, ko sem se hotel potegniti čezenj, se je kladivo zataknilo za rob, vrvica se je pretrgala in kladivo je zletelo v loku mimo Frelihove glave v grušč pod steno. S tem sem izgubil najvažnejše orodje, ki ga rabi plezalec poleg vrvi in klinov v steni. Bil sem kot vojak na fronti, ki je izgubil puško. Toda sreča naju je spremljala tudi tokrat, saj sva imela najtežji del stene skoraj za seboj. Do omenjene lope z dobrim varovališčem sem dospel prosto, brez klina, čeprav bi kakšna dva rad zasadil v skalo. V lopi sem našel drobce skale in z njim sem zabil slab varovalni klin. Ko sem uredil pravilno varovanje, sem poklical tovariša, ki je dolgo časa nestrpno čakal na odhod. V tem raztežaju je pustil vse kline v razpokah. Kakih deset jih bo in mislim, da bodo zelo razveselili poznejše plezalce. Frelih je imel tudi zelo težavno delo, nosil je oprtnik in razpenjal karabinarje ter tako pošteno prispeval k ugodnemu poteku vzpona. Ko sem mesec dni nato ogledoval to mesto z grušča pod steno in pozneje na poti iz Tamarja preko Slemenca na Vršič, sem le težko verjel, da sem prišel tam čez in tudi tovariši so si le težko predstavljali, da gre tam smer. Tako blazno strma se zdi stena iz doline. No, naj bo to zopet dokaz, da je marsikatera na pogled nepremagljiva stena vendarle zmagljiva. Treba je pač priti do nje in jo pretipati z rokami.

Stena je bila torej za nama, ostala je še dolga prečnica pod veliko streho in pa ozka poč, ki tvori prehod preko strehe. Tudi tu sem zabil, seveda s Frelihovim kladivom, nekaj klinov, ki sva pa vse pustila v steni. Do vrha je bilo še okrog 400 metrov. Toda tu se stena položi in težkoče so približno iste kot v Zimmer-Jahnovi smeri v Severni triglavski steni. Ko sva ravno dospela do lahkega sveta, naju je dohitela noč. Lahko bi tvegala izstop v temi, toda stene nisva poznala in imela sva samo eno kladivo in tri kline. Ker je bil povrh še lep večer, sva sklenila, da počakava dan kar na mestu, kar se je najinim izmučenim kostem tudi dokaj prileglo. Prostor za bivak je bil dober, le silne žeje nisva mogla z ničemer pogasiti. Imela sva še nekaj ovomaltina in sladkorja, a se ga nisva mogla poslužiti. V luknji, kjer sva spala, je bilo nekaj alg. Grenko zeleno tekočino sva do zadnje kaplje izsesala.

Težko pričakovano jutro je končno vendarle napočilo. Odpravila sva se po lažjem svetu navzgor. Nekje sva zašla v neke previse in sva se nato spustila po vrvi. Ne bom več opisoval podrobnosti, ker svet ni več plezalsko zanimiv. Pripomnil bi le, naj se bodoči plezalci držijo od one večje strehe v steni, kjer je konec težav, proti levi, nato pa jih bo svet že sam obrnil proti vrhu. Midva s Frelihom sva jo po prvi večji polici ubrala najprej na severni raz, kjer sva se končno lahko razvezala, in nato k snegu v Travnikovo grapo. Občutkov, ki so naju zajeli, ko

sva dospela do snega in vode, tudi ne bom opisoval. Tam sem prišel do spoznanja, da imajo tudi zaničevane grape svojo dobro stran.

Kakšni dve uri sva gasila žejo, nato pa pobrala stvari in jo ubrala proti vrhu. Bil je sončen poletni dan. Nekoliko sva še posedela. Stena, v kateri sva preživela skoro 48 ur, je bila končno za nama.

Kmalu sva se odpravila, morala sva priti čimprej v dolino, saj je bila Lenca, oskrbnica v Tamarju, gotovo že močno zaskrbljena. Vračala sva se preko prostranih kraških vrtač in jam, ki se v položnem svetu nizajo na južni strani Travnika in Šit. Čez Travniško škrbino sva se spustila v sneg pod Jalovčevim ozebnikom. Preklinjal sem debeli robati grušč, ki je storil, da sem v Tamar dospel skoraj bos. V koči sva izvedela, da je oskrbnica odšla klicat reševalno službo. Frelih je takoj odšel na Jesenice, da ne bi nastala kaka zmešnjava.

Kmalu nato je vrhove zagrnila gosta megla in zvečer se je razbesnelo po gorah silovito neurje. Lenca se je vrnila v Tamar sredi noči do kože premočena. Pojedel sem še nekoliko kruha z mlekom, ki mi ga je prinesla, nato pa sem spal do poznega popoldneva prihodnjega dne.

S ponovitvijo Aschenbrennerjeve smeri v Travniku je v glavnem zaključeno načrtno ponavljanje najtežjih smeri, ki so jih v naših stenah preplezali tujci. Šlo je pri tem za to, da bi tudi mi dobili nekako predstavo o težavnostnih stopnjah v svetu, saj so tujci ocenili te smeri po lestvici težavnostnih stopenj, ki je pri njih v veljavi. Ob ponovitvi Comicijeve varijante v severovzhodnem razu Jalovca smo spoznali težavnostno skalo Italijanov in s smerjo v Travniku nemško merilo. Vendar je treba pripomniti, da je bilo tako leta 1935. Danes je seveda zopet drugače.

Smer v Travniku je po svoji klasifikaciji gotovo zaenkrat najtežja v naših stenah v kopni skali izvedena smer. Poleg težkih plezalnih podrobnosti so težkoče v glavnem v tem, da stena vsaj v prvem delu ohrani enakomerno svojo strmino in ni veliko mest za počivanje. Posamezni plezalni detajli se dajo primerjati s težkimi smermi v ostalih stenah, na primer z Dibonovim razom v Široki peči, z razom Jalovca, s tremi težkimi mesti v Čopovem stebru v Triglavski steni itd. Vendar ima plezalec tam opraviti le z detajli in potem preide v lažji svet. V Travniku pa se težkoče nizajo kar naprej. Vse težkoče se dajo v glavnem premagati s prostim plezanjem. Midva s Frelihom razen enojnih vrvnih potegov nisva rabila tehničnih pripomočkov. Mnogo je mest, kjer je treba plezati na slepo srečo.

Najin čas plezanja, okrog 24 ur, ne sme ostati merilo za bodoče plezalce. Treba je upoštevati izredne okoliščine, v katerih sva midva plezala. Če bi vstopila ob petih zjutraj, bi bila drugi dan že iz stene. Važno je tudi, da je bila to prva ponovitev, da sva imela samo trideset metrov vrvi itd. Dva plezalca, menjajoča se v vodstvu in uporabljajoča 40-metersko vrv, lahko preplezata steno v 10 — 15 urah.

V steni je ostalo okrog 15 — 20 najinih klinov, vsega skupaj jih bo sedaj okrog 25. Poleg te smeri jih je v naših stenah še precej, ki so jih

opravili naši plezalci, a še niso ponovljene, tako na primer smer v severni steni Ojstrice, ki sta jo preplezala Franc Herle in Gustl Vršnik iz Solčave avgusta leta 1942. Oba sta padla v partizanih. Našli smo njune zapiske, v katerih označujeta svoj vzpon za skrajno težaven in eden najtežavnejših pri nas. Do sedaj je malokdo vedel za to smer. Ravno tako so še neponovljene znane težke smeri v steni Rzenika, Arihova v Rakovi Špici, smer Jesihove v Travniku, Čopova v Šitah in v Škrlatici ter smer Jesihova - Gostiša v severni steni Velikega Dražkega vrha.

Na koncu bi še rad pripomnil, da se pri nas vse premalo podpira vrhunski alpinizem. Odgovorni krogi v javnem in fizikurnem življenju kažejo še vse premalo razumevanja za to važno panogo telesne vzgoje. Dosedaj smo plezali na slabih oblekah itd. Dokler naši plezalci ne bodo s temi stvarmi preskrbljeni, ne bomo veliko napredovali. Ravno tako pereče je tudi vprašanje hrane. Kako je mogoče plezati z navadno živilsko nakaznico ali s karto LD! Merodajni krogi naj bi nam naklonili vsaj toliko podpore kot ostalim športnikom!

Tehnični opis

Od koče v Tamarju po poti na Sleme. Ko pot zavije iz grape na levo, dalje po grapi. Nato na desno v malo, z velikim bolvanom zagozdeno grapo. Po rebro na desni strani navzgor. Preko rušja in skrotja vkreber do Travnikove stene.

Osrednja Travnikova stena je nekakšna velikanska črna, skoraj navpična, okrog 200 metrov široka in okrog 500 metrov visoka zajeda. Od melišča je do prave stene še okrog 150 metrov skrotaste stene. Po desnem delu skrotaste stene lahko navzgor do velikega črnorumenega previsa (velikanska streha). Pod previsom majhno prodišče. Navzdol po malem, krušljivem žlebu okrog 8 metrov, nato na levo do velike lope (možic s podpisom). Iz lope vodoravna, kočljiva in težavna prečka na levo do vrste širših polic. S konca polic nekaj metrov navzgor in zopet težavno prečenje na levo v kamin (klin z obročkom). Po kaminu do njegovega strehastega konca (okrog 40 — 50 metrov). Iz kamina na njegovi desni strani prestop v steno. Nekaj metrov na desno navzgor. Nato težavna prečka vodoravno na levo nad kamin do majhnega, a dobrega koritastega stojišča. Od tu naravnost navzgor do dveh razhajajočih se počí. Po desni počí do male glavice (1 — 2 klina). Dalje na levi navpično navzgor celo dolžino vrvi (klini slabo prijemljejo). Od slabega stojišča preko plati nekoliko na desno do dobre počí. Po njej težavno navzgov (klini) do malega stojišča (klin). Zopet malo na desno in po težki steni z malimi oprijemi navzgor (na levi počí) do boljšega stojišča (možic). Proti desni 40 metrov navzgor do 4 meterske strehe (stojišče slabo). Od strehe nekaj metrov na levo in zopet po strmi steni navzgor do slabega stojišča (klin). Okrog 3 metre na desno do odločene luske, ki edina omogoči vstop v gladko velikansko navpično

ploščo v obliki pravokotnika. Z vrha luske težavno v steno, kjer male zareze služijo za prijeme. Nato lestvica klinov do male strehe. Preko nje (klini) in dalje do lope (najtežje mesto!). Od lope na levo pod veliko streho, nato navzgor (klini). Po počí preko strehe (klin). Tu je konec najtežjega dela stene. Ostane do vrha še okrog 400 metrov razčlenjene stene lažjega značaja: Od tam, kjer je konec težav, se je treba držati okrog 200 metrov v smeri proti levi, nato pa proti desni po kaminih in žlebovih do vrha (več možnosti).

Višina stene 900 metrov. Plezanje v splošnem izredno težavno s skrajno težkimi mesti (VI). Prva ponovitev vzpona, plezala Janez Frelih in Rado Kočevar, člana AO Ljubljana, od 25. do 27. avg. 1948.

Matija Borin:

Svišč

Kaplje neba
so padle na gorska tla
in postale so cveti.
Vsak cvet kot modra lučka miglja.
Sonce jim sveti.
Ko žarke pokrije oblak,
ko sonce ustavi korak,
se cveti zapro.
A čisto nebo
nalije spet v čaše
sončne jim paše.
Spregléda jim modro oko,
žile se v zdravju napno.
To so kaplje neba,
ki so padle na gorska tla
in postale cvetlice.
Ko se posušijo,
jih bele meglice
popeljejo s svetlo kočijo
nazaj pod nebo.
Zarki — zlati žeblički — pripno
jih na nébesno streho.
Tam spijo,
zorijo,
in spet na zemljo poletijo,
da dobrim ljudem so v uteho.

Dr. Francè Avčin:

Iz Zapadnih Alp

(Nadaljevanje)

Montblanška skupina — prečenje Aiguille des Grands
Charmoz (3445 m) in Aiguille du Grépon (3482 m)

Art, glory, freedom fail
but Nature still is fair.*

Byron (Child Harold)

Z vzponom na Aiguille de Chardonnet je bilo mojim željam v gorah Švice v glavnem zadoščeno. Toda s tega zadnjega vrha sem se zagledal v nov gorski svet, ogromen, pravljičen in sploh brez primere z vsem, kar sem bil do tedaj videl: spoznal sem kraljestvo Bele gore, Mont Blanca! Slutil sem tedaj, da se bliža konec mojih švicarskih časov, da bo treba vzeti slovo od blestečih ledenikov, da bo kmalu od očiščujočega diha štiritisočakov ostal le nemiren spomin. Zato mi misel na Mont Blanc ni dala pokoja. S trmo, še bolj pa z vsegamogočnim švicarskim frankom sem premagal zadnji „Ne“ Francozov in si dobil izjemno dovoljenje za takrat še zaprti prehod iz Martignyja čez Chatellard — Le Trient in že francosko Vallorcine v Chamoniško dolino. Odšel sem sam, brez pravega cilja, v kraje, poznane mi le površno iz alpinske literature. Šel sem na slepo in v slepo, kot vešča, pritegnjena od svetlobe gore, ki edina more omiliti težo življenja, ki edina prinese vsaj kratko uteho vsem, ki segajo za nedosegljivim, vsaj varljivo tolažbo nikdar zadovoljenemu človeškemu hrepenenju.

Na francoski carinarnici v Vallorcine so začudeno sprejeli mokrega gosta v planinski opremi, z izkaznico švicarskega alpskega kluba, a s potnim listom neke nove, jim Nove Jugoslavije in s pravim francoskim vizumom za prehod čez zaprto prehodno mesto. Na vprašanja po valutah in drugih dragocenostih sem po sicer dvomljivem principu „namen posvečuje sredstva“ lagal o nekih francoskih prijateljih v Chamonixu, ki da me bodo finansirali. In res sem se tako izognil podrobni preiskavi, ki bi bila utegnila odkriti zanimive, v Franciji tedaj močno zaželjene švicarske stvari. Toda tudi če bi me bili zavrnil, bi jim bil ušel preko meje, tako zelo ukazovalen je bil klic Mont Blanca. Danes, ko ga vsaj z očmi poznam, to čustvo do njega bolje razumem.

Mont Blanc je ne le najvišja, temveč tudi najraznolikejša in sploh najčudovitejša gorska skupina Evrope, bolj vredna obiska kot vse, kar premorejo čarov ostale Evropske Alpe. Mont Blanc seveda ni tisto, kar pozna pod tem imenom množica: neskončno gaženje snega preko Glacier des Bossons, čez Grands Mulets in Cabanne Vallot do 4810 m visokega vrhunca. Pravi „Le Mont Blanc“ je neskončno več. Mont Blanc so silna tisočmeterska ledena ostenja nad ledenikom Brenva; Mont Blanc so pošastni grebeni Arête de Pététret, de Broillard in du

* Umetnost, slava, svoboda ti odpovedo, narava pa je vedno prijazna.

Pogorje Mt. Blanca z Mer de Glace (Ledenega morja)

Diable; Mont Blanc so vsi štiritisočaki od Grandes Jorasses preko Aiguille du Géant pa do samega vrha, do strehe Evrope; Mont Blanc so globoke, z raztreskanimi ledeniki izpolnjene doline, ki ob sotočjih tvorijo prava pravcata ledena morja; Mont Blanc je končno fantastični gozd triinpoltisoč metrov visokih granitnih obeliskov Aiguilles de Chamonix.

Charles Gos je poskusil napraviti red v kaosu njegovih vzpetin, poskusil je vrhove okrog Chamonixa podeliti po njihovi plemenitosti, primerjajoč jih s krvjo konjskih vrst: Cheval de manège: Brévent — pohleven cirkuški konjiček; Percheron: Mont Blanc s chamoniške strani — vprežni konj — težak; Cheval d'armes: Aiguille de Moine — vojaška mrha; Demi sang: Aiguille de Blaitière, Grands Charmoz, Dent de Géant (severna stena) itd. — polplemenita kri; Pur sang: Aiguille du Dru, Grépon, Dent du Requin itd. — vroče, polnokrvne živali!

Že z obmejne postaje sem jih iskal med meglami in požiral z očmi vse, kar sem videl. Nisem bil izbirčen tedaj. Vseeno kam, samo da spoznam in vidim še ta najpopolnejši gorski svet, predno ga zapustim, nemara za vselej!

Kot edini potnik sem vstopil v električni vlakec, razbit, obupen in obupan kot tedanja Francija sama, pravo nasprotje popolnosti in bogastva onstran meje. „Kaj mislite vi, ki ste tujec, bomo-li mi Francozi še kedaj zopet „la grande nation“ — veliki narod?“ me je že v vlaku od Argentiére izprasevala starejša zakonska dvojica, ki so se ji poznali

sledovi boljših časov. „Od vas Francozov samih je to odvisno“, je bilo vse, kar sem jima lahko odgovoril. Pomagaj si sam in bog ti pomore! In vendar, naj bo Francija včeraj ali danes taka ali taka, vedno mi je nekam lahkotno pri srcu, če prestopim njene meje, nekam svobodno zadihaš že ob sami francoski govorici, mehki in sladki v primeri s trdo nemščino ali precizno angleščino. Neverjetno sijajne, široke ljudi srečaš med Francozi. Menda je res ni kulture, ki bi bila človeštvu poklonila toliko visokih idej, sijajnih zamisli in zakladov duha na vseh poljih znanosti in umetnosti kot je francoska.

V Chamonixu sem se zato znašel kot doma. Z nekaj prijaznimi besedami sem si v malem penziončku osvojil ne le sobo, temveč tudi hrano; za njo je bila v tem pasivnem gorskem kraju tik po vojni še dokaj trda. Za tem sem se začel ogledovati za alpinsko družbo. In res sem jo kmalu našel v osebah dveh prijaznih pariških zdravnikov, ki sta ménila na Mont Blanc, seveda kar po običajni ponižni poti „konja-težaka“. Bilo mi je tedaj prav vseeno, kje in kako, samo da sploh. Odšli naj bi naslednjega jutra. Toda že popoldne se je sivo nebo povsem poveznilo na vrhove, mračne megle so iztegnile svoje mokre jezičke z ledenikov Bossons in Mer de glace, vse bolj se je temnilo in pričeke je rositi. Vsi znaki so kazali, da nastopi solidna perioda slabega vremena; in to prav nalašč, ko sem jaz hotel na Mont Blanc! Obupan sem postopal po pustem povojnem Chamonixu. V neki pivnici sem staknil — z moje strani nenaročenega vodnika z Aiguille de Chardonnet. Cel teden je bil „na treningu nekje“ v montblanski skupini (to se je reklo: blizu meje!), cepin in vrv sta mu bila namesto potnega lista. Alpinistom ni lahko zapirati meja, če na vsak način hočejo preko. Hodil je z znanim chamoniškim vodnikom, — ime sem, žal, pozabil — ki je v nekem viharju izgubil obe stopali, pa hodi sedaj — nič slabše kot preje, po njegovih trditvah — s posebnimi, kopitkom podobnimi čevlji in z majhnimi okroglimi derezicami; le sneg se mu neki ob tem orodju preveč vdira. „Mi vsaj nima kaj zmrzniti na nogah“, je dejal mož orlovskega obraza in poplaknil s čašo burgundca grenkobo spomina. Ko sem jima potožil svojo smolo, sta mi za prihodnjo priliko priporočila sicer plačanege, a zato nič manj tovariškega tovariša, mladega vodnika znanega imena. Bernard Burnet se je pisal, poznal ga je pa vsakdo le pod vzdevkom „Le Ban - Ban“.

Lilo je do večera. Kljub noči sem taval po travnikih med seniki za vasjo, gledal v megle in mislil na daljne domače kraje in ljudi. Medtem se je skoraj stemnilo. Iznenada pa se mi je pred začudenimi očmi pojavilo čudo, kot ga še nisem videl. Skozi ozko vrzel med oblaki na obzorju je šinil pramen zahajajočega sonca, na vzhodu pa se je isti hip kot plamen žareče, v letu zaustavljene rakete iz vse krijočih megljenih zaves izvila pošastna, gorečemu meču podobna skalna pojava: granitni obelisk Aiguille du Dru! To dvojno čudo sočasnosti je bilo tako nezemsko, tako neresnično, da sem bil kot začaran. Čim sem se ovedel, sem stekel iskat barvni film. Toda ko sem prisopel nazaj, so neizprosni sivi prsti že zagrinjali zadnje odsvite na temnomodrem zaslonu oblakov. Privid pa je medtem že izginil, neopazno kot je bil prišel. Mrzel dih je objel svet, prastari krogotok časa se je zopet

sklenil. Mračna so samevala pobočja pod temnimi meglami. Veličastna, toda mrtva, neznansko mrzla, sovražna je ležala narava. Nekaj pa sem vedel tedaj: tu sèm, k tem goram še pridem, naj velja, kar hoče!

In res, že čez štirinajst dni sem bil zopet v Chamonixu. (16. septembra 1945). To pot pa je bilo vse drugače. Na meji so neobičajnega Jugoslovana že poznali; svoje skromne zaklade sem bil itak deponiral v Chamonixu, pa se podrobnega pregleda nisem bal. Vso pot se mi je smehljalo sonce z vedrega neba. Na postaji „Les Tines“ se je iznad sočnih pobočij pognala v modro nebo rdeča granitna piramida obeh Drujev, tistih, ki sta me bila edina počastila onega nepozabnega večera nad Chamonixom. Z belo Aiguille Verte v ozadju sta bila prva polnokrvna predstavnika montblanskih vrhov. V Argentière pa se je iz kaosa ledu že jasno izmotala neskončno visoka srebrnobela obla: vrh Mont Blanca!

V pensionu me je čakalo prvo razočaranje. K sreči je ostalo edino. Mesto mojih pariških zdravnikov sem dobil sporočilo, da sta medtem že srečno prilezla na Mont Blanc, pa sta sedaj odšla v gore Dauphinéje. Kaj mi je preostalo drugega kot poiskati si plačanega spremljevalca, če nisem hotel zopet sam bloditi po zavratnih ledenikih? Tri izkušnje: na Gran Paradisu, na Morteratschu Bernine in pod Dent d'Hérensom so me izučile, kdo je močnejši, če hoče, gora ali človek. V vsake skale bi še šel sam, le na nepregleden ledenik me ne pripravi nihče, razen v skrajni sili.

Tako sem stekel po Ban-Bana in imel sem srečo. V mali, kot sračje gnezdo znešeni bajti sem ga našel. Pravkar je bil prišel z gora. Trenutno se je udejstvoval v gospodinjstvu za štedilnikom. Z bratom sta si sama gospodarila, slabo sicer, a svobodno, neodvisno od ženskih bitij, sta trdila. To je do neke mere razložilo in opravičilo pisano šaro zunaj in znotraj njunega domovanja. Sprva se je Ban-Ban branil, da je preutrujen, potem pa je le udaril v roko. „Toda kam greva“, sem ga vprašal, „na Mont Blanc?“. „Ni vredno truda, to je lepa spomladanska smučarija, sedaj pa dva dni trajajoče gaženje snega; tja sploh ne grem!“ mi je odgovoril. Nato mi je malo izprašal planinsko vest; kje da sem že bil in kako. Še me je premeril od nog do glave, potem pa je pokazal preko chamoniških streh proti nazobčanim vrhovom v ozadju doline: „On va faire la traversée Charmoz-Grépon!“ Nikdar mi ne bo žal, da sem ga poiskal, kajti niti za hip nisem čutil, da gre z menoj plačan tovariš. Tak pravi alpinist in Francoz je bil Ban-Ban.

Charmoz! Na to še pomislil nisem bil! Grépon! — pur sang, čista plemenita kri, nič slabega, nič slabotnega ni na njem. Slavna imena Welzenbach, Merkl, Roch, Mummery so mi šinila v glavo, oživele so slike in opisi fantastičnih vrhov, ki sem jih v mladih letih tako hlastno prebiral in ki so mi vlili svet strah pred temi špiki. Najslovitejša vseh chamoniških igel, eden najlepših, najmočnejših klasičnih vzponov v montblanski skupini in s tem v Alpah sploh! Prečnica Charmoz-Grépon, brez primere po lepoti, presenetljivosti in raznolikosti plezalskih prehodov. O denarju se z Ban-Banom sploh nisva mnogo menila. Normalna cena, sicer pa „ça dépend“, kot se boš obnesel; tako je taksiral

najino turo mladi vodnik. Čez dve uri sem že stopal proti vzpenjači na Aiguille du Midi, ki naj bi nama prihranila dragocene ure in energije in 1000 metrov vzpona do koče. Z „Ledeniške postaje — Gare des Glaciers“ sva sledila stezi preko jesenskih travnikov, čez umazani ledenik des Pèlerins proti Plan de l'Aiguille. Vse mogoče mi je spotoma pravil Ban - Ban iz svoje karijere smučarja — mednarodnega tekmovalca in plezalnega vodnika. Ta zadnji posel ga je manj zanimal kot plezanje samo, dasi od njega živi. Kdor res čuti z gorami, temu je v izbrani okolici važna pač tudi izbrana družba.

Po pičli uri sva dosegla razmajano bajto, ki jo po krivem časté z imenom „Hotel“ du Plan de l'Aiguille (2202 m). Je last pašniške zadruge iz Blaitière, pa je mogoče zato tako hudo pastirska, dasi tik nad mondenim Chamonixom. Sploh se vse visokogorske kočé, kar sem jih videl v Centralnih Alpah, tudi švicarske, po okusnosti in redu lahko skrijejo pred našimi tako domačimi zavetišči, celo v njihovem povojnem stanju. Kdor jih pozna, mi bo rad pritrdil. Lične kočé à la Roblekov dom na Begunjsčici tam zastoj iščete. Ne mislim pa s tem seveda privatnih gorskih hotelčkov, zlasti švicarskih; le za kočé planinskih klubov SAC, CAI in CAF velja ta kritika.

Prespal sem odlično, vinskim duhovom rdečega beaujolaisa na hvalo in vsem legionom bolhá navkljub. Z dnevom sva že hitela po morenah proti ledeniku des Nantillons in z derezami po njem. Na skalnatem otoku Rognon sredi ledu je Ban - Ban zmetal pol vsebine najinih oprtnikov v primerno varno razpoko v skali. Po izdatni notranji pripravi sva pustila tam še dereze in Zdarskyjevo vrečo, tako da je njemu ostala le druga štiridesetmeterska vrv, meni pa v malem oprtniku najnujnejša hrana in obe vetrovki. Vreme je bilo popolnoma zanesljivo, on je poznal menda vsak kamenček teh gora in moj vtis nanj je bil najbrže tudi toliko soliden, da sva si to drzno hojo skoraj brez opreme in železne rezerve lahko dovolila. Prečila sva ledenik do žrela ozebnika, ki deli ploščate boke Aiguille des Grands Charmoz od stolpastega Grépona. Že na prvih skalah sem praktično spoznal, kakšno bedarijo sem zagrešil s tem, da sem dal v Švici sneti s čevljev resda že nekoliko obrabljene gumaste podplate Vibram in mesto njih nabil novo jekleno okovje „tricouni“. Na prvih ploščah me je izpodneslo in po dolgem sem sedel na hrbet, v veliko veselje Ban - Bana, ki je s svojimi starimi pnevmatikami na podplatih hodil kot mačka in je na snegu povsod puščal za seboj neplačano reklamo za firmo „Michelin“.

Poučil me je, da je ta moja reč dobra v Švici, v Mt. Blancu pa ni prida vredna, na Aiguilles pa še celo nič in so mnogo boljši že mehkejši navadni žebli „des mouches“ (muhe), taki kot naši kroparji. Skala je namreč vsa nekam mastna, žilasta mesto zrnata, tako da jeklo na njej prav slabo prijemlje. Vso pot sem potem bridko izkušal to resnico. Plezati sem moral bolj s koleni kot s stopali in modrikaste podplutbe so me še dolgo spominjale na mukotrpno prečenje Charmoz - Grépon.

Toda kljub vsemu sva napredovala tako hitro, da mi je kar sapa jemalo, pa sem bil takrat res vsega navajen. V tesni, navpični in 15 m visoki zagati, ki se ji pravi „cheminée Burgener“, sem moral porabiti vso moč svojih rok, da sem se z vlekel skozenjo. Na veliko zabavo Ban -

Bana pa si nikakor nisem mogel pomagati iz nekake lope čez strehasto preveso, kajti če sem skušal stopiti na skalo, se mi je kar zabliskalo pod podplati. Zdi se mi, da me je zlikovec nalašč zavlekel vanjo, ker v opisih je nisem našel nikjer. Zadeva me je naposled vjela, pa sem se obesil nad globino na rob strehaste plošče in napravil lepo in priprosto soročni naopor kot na drogu v telovadnici. Za to gimnastično vajo, ki mi pri takratni kondiciji ni bila pretežka, sem žel priznanje celo pri veveričje gibnem Ban-Banu in dobil sem visoko oceno: „Saj ste močnejši od mene“.

Vse naprej do škrbine med prvim in drugim stolpom v vrhnjem grebenu je bilo lahko za pojme iz Julijskih Alp. Skala je vseskozi odlična, trdna in zanesljiva kot železo. Pogled z grebena navzdol v ledeni mrč severnega ostenja nad Mër de Glace je nepopisno divji. Tam nekje sta se celih pet dni borila za življenje Merkl in Willo Welzenbach (5. do 9. julija 1931). Tri dni in noči sta prečepela v silnem snežnem viharju na polički komaj sto metrov pod vrhom in še 9 ur sta potrebovala zadnji dan, da sta ga dosegla. Le tenka Zdarskyjeva gumasta vreča je rešila življenje dvojici najmočnejših mož, kar jih je kdaj hodilo po gorah. V montblanških gorah se pač ne tvega nekaznovano kot kje v Dolomitih in zadnje čase tudi pri nas: vetrovka, kos kruha in jabolko v žep, pa v boj s šesto težavnostno stopnjo! Zelo potrpežljive so gore in za marsikatero svojo „zmago“ se mora človek zahvaliti le njihovim dobri volji. A če enkrat zares zamahnejo s svojim strašnim orožjem, potem ubogemu črviču ni več pomoči!

Še bi bil gledal v brezdna, ki so me poučevala o trdi resničnosti teh misli, še bi sedel in zrl v Aiguille Verte, v piramidi obeh Drujev onstran doline, na Mër de Glace pod seboj, na visečo Aiguille de la République v steni. Toda Ban-Banu se je kar naprej mudilo. Prehitro je šlo zame, saj mi je bilo vse tako novo. Kljub mojim drsalnim čevljem sva rabila za steno, ki ji pripisujejo dve uri in pol, komaj pičlo urico. Pri štiri metre dolgi, skrajno izpostavljeni in vsaj za moje obuvalo sila delikatni prečki „Pas de la Carrée“ okrog štirioglatega stolpa „la (tour) Carrée“ se mi je zopet zataknilo. Silnega razkoraka za moje izmere je treba, da prideš naokrog. To mesto se mi je od vsega težkega na tej turi zdelo najtežje, toda menda le zato, ker mi noge niso nikjer držale. Vajeni Ban-Ban je bil na svojih pnevmatikah brž preko, jaz pa sem moral porabiti skrajne rezerve moči v prstih, da sem se obdržal na malih grblinah skale in se brez pomoči nog potegnil okrog stolpa. Zato me nekaj metrov slično akrobatske pleže na palčasti majavi stolpiček „Bâton Wicks“ ni posebnó veselilo; ker je bil tudi Ban-Ban mojega mnjenja, sva odjadrala naprej po sistemu polic pod grebenom do vznožja najvišjega stolpa v grebenu. Mudila se tudi na njem nisva in v četrť ure sva že stala v škrbini vrh ozebnika, ki loči Charmoz od Grépona.

Brez oddiha je gnalo Ban-Bana naprej. Nisem ga še dobro dosegel, že so bili napisi „Michelin“ visoko nad menoj. Videlo se je, da moj vodnik pozna vsako najmanjšo stopinjo. Sam bi bil moral dolgo študirati prave kombinacije počí in políčk, ki ne bi končavale slepo v ogromnih oklopljenih bokih Grépona. Neizrazljiva je arhitektura te gore. Kot

piloni egipčanskih templjev, kot piščali velikanskih orgel streme v višine gladko rezani stebri rdečkastega granita, pripravljeni vsak hip na vse, zmožni vseh registrov od nežne vox coelestis najinega dne do grmečega fortissima v spomladanskih viharjih.

Dvigala sva se po neki Ban - Banovi varijanti na severni strani. V popisu je nisem našel. Po nekaj raztežajih vrvi sva preko težkih gladkih plati prilezla v škrbinico za zajetnim grebenskimi stolpom (Brèche de la [fissure] Mummery). Od tod naprej je celo Ban - Ban postal previden. Vrv je vpel v dva klina in dobro varovan počasi počasi prečil po komaj izraženi polički kakih sedem metrov daleč v gubo ozke zajede: razvpita Mummeryjeva poč (fissure Mummery) je bila dosežena. Dvajset metrov se dviga navpično in prevesno čez izgajeno ploščo, brez oprimkov in stopov, preozka za gozdenje, pregladka za stransko oporo, kot nalašč za moje podplate! Le v sredini je majcen pomolček, kjer lahko zajameš sapo za drugi del zabave v njej. Desno polovico telesa je tovariš stlačil v poč in je, opiraje se z levico in levo nogo ob gladke plošče, med hudim stokanjem in krepkimi francoskimi rečenicami počasi dvigal svoje telo proti široki, rešilni ploščadi vrh poč. Izrednega telesnega napora zahteva to mesto, posebno če ga zmaguješ v prvo. Ódnehati ne smeš, kajti če ti poidejo moči, si izgubljen. Vsa čast slavnemu Mummeryju in še bolj njegovima vodnikoma Aleksandru Burgenerju ter Benediktu Venetzu, ki so 5. avgusta 1881 prvi zmogli to mesto in dosegli vrh Grépona. Za tiste čase je bil to velikanski alpski čin, ki je odjeknil po vsem svetu. Sploh je na montblanškem granitu povsod tako: mnogo več moči kot tehnike; mnogo vrvnih manevrov, a malo razpok za kline; mnogo več prostega tveganja kot solidnega varovanja; mnogo več plezanja z glavo kot s trmo.

Plezanje, tudi z glavo, in sicer dobesedno, sem kmalu tudi sam preskusil. Ban - Ban je že zadovoljen ležal na trebuhu vrh poč, z užitkom pričakujoč mojih pretegovanj. Ze prečkanje vanjo je bila močno „à la Mummery“, kot se slična akrobatska mesta tamkaj označujejo. Sam ne vem, kako sem jo zmogel z drsalkami na čevljih. V poč pa je bilo naravnost strašno. Takega basanja ne pomnim še nikjer. Bistveno je, da desno nogo s kolenom in podplatom zagozdiš v poč, pa še desno pest ali komolec zbašješ v njeno dno. Toda moj podplat je ves čas praskal in spodraval, da se je kar kresalo v temni razpoki. Z zverinskimi napor, uporabljaje pri gozdenju celó glavo, sem se dvigal. Na stojišču v sredi sem bil prav pri koncu svojih sil. Toda nič ni pomagalo, naprej sem moral:

„O mangiare la minestra, o saltare la finestra!“*

V sredi druge polovice, že blizu Ban - Banovih z vsemi barvami zakrpanih hlač mi je pa nenadoma zmanjkalo vsega: zasvetilo se je izpod tricounov in že sem zdrsnil po razpoki nizdol. Podzavestno sem se razčeperil, da me je zagozdilo v poč, a tudi Ban - Banova vrv je zgrabila in zadeva je bila rešena. Drugič je šlo bolje in srečno sem pristal pri tovarišu. Nikdar več v te skale z jeklom na podplatih! Saj

* Ali pojej to juho, ali pa skoči skozi okno. (Sila kola lomi).

še vodič zahteva plezalnike za ta mesta. Toda kaj hočemo, pri naši obrti v gorah je že tako, kot pravi Gorski vijenac:

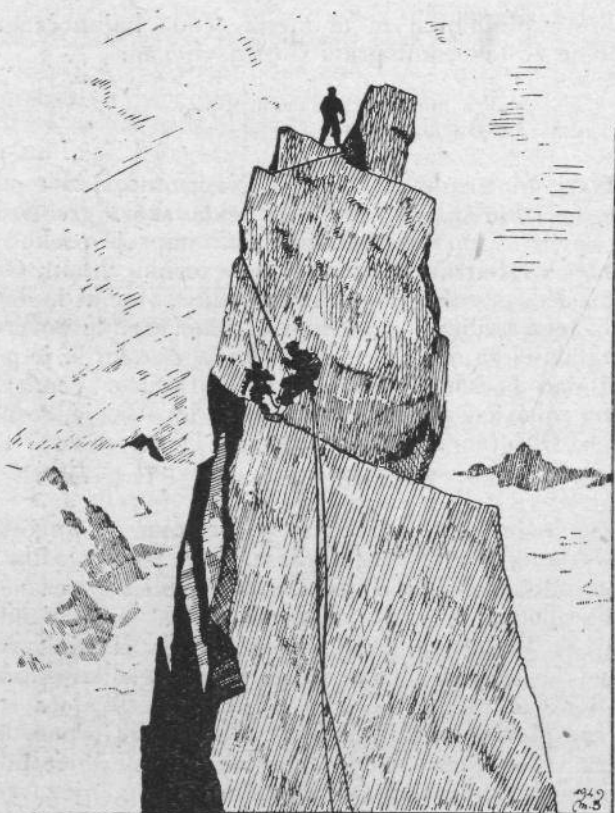
„Bez muke se pjesma ne ispoja,
bez muke se sablja ne sakova!“

Take stvari me ne demoralizirajo. Nasprotno, jezen postanem in Ban-Ban je to izkoristil, da sva kar tekla skozi grebensko okence „Trou de canon“ (topovska luknja) in naprej preko luskatega „kozjega hrbtišča“ (Râteau de chèvre) za severnim vrhom Grépona. Po grebenu na naslednji stolp „Le Grand Diable“, (Veliki hudič) ni težko. Težje pa je s tega hudiča v naslednjo škrbino. Gre le po vrvi in samo tako, da jo zatakneš za raz, kajti sicer obvisiš v zraku in je potem treba učeno nihati nad brezdnom, da dosežeš škrbinico. Vendar je Veliki hudič prijetna zabava v primeri z Mummeryjevo počjo, seveda le v tej smeri dostopa. Obratno prečenje Grépona, la traversée à l'envers, pa je uprav zaradi tega mesta skrajno težavno podjetje, ki se ga redkokdo poloti.

Spustil se je še Ban-Ban, ki se je pri tem od Jugoslovana celo naučil naše variante Dülferjevega sedeža. Nato pa je sledila po dolgem času prva res udobna hoja po ravni, gladki polici iz rezanega kamna. „Vire aux bicyclettes“ ji pravijo, a rad bi ga videl biciklista, ki bi vozil po njej! Še kratek kaminček, pa sva bila v škrbini pred glavnim vrhom. Čudna je njegova oblika s tega mesta: gladko odrezan stolp z ogromno vodoravno ploščo na vrhu. Majhna svetlikajoča se postavica kuka sklonjene glavice izza nje: Notre Dame du Grépon, aluminijast, tričetrt metra visok kipec Madone sprejema obiskovalce in lovi strele vrh tega mračnega stražarja pred glavnim dvorom njegovega veličanstva Mont Blanca.

Še kratka luskasta „boîte aux lettres“ (pisemski nabiralnik) — mi bi raje rekli „šparovec“, ker notri lepo padeš, a ven prideš težje — in že sva stala pod previsom vrhnjega stolpa. Ban-Ban se je spravil nad prevesno poklino „fissure Venetz“, ki jo je — prvič tedaj — dobro varovan z velikim naporom premagal. Jaz pa sem teh zadnjih deset metrov opravil po normalni smeri, skozi poč oblike Z (fissure en Z). Skoro vsak meter skale ima tu že svoje posebno ime.

Na vrhu sva si v Madonini družbi privoščila več kot zaslužno urico oddiha. Ozek je ta vrh, a raven kot miza. Ležala sva na toplem granitu. Jaz sem občudoval neznansko divjost gora vsenaokrog, od Aiguille Verte v loku preko Aiguille de Triolet do Grandes Jorasses in naprej čec Mont Blanc du Tacul ter „Prokleta goro“ — Mont Maudit — do monarha samega, ki naju je opazoval čez žagasti greben Aiguille de Blaitière. V vseh Alpah ne najdeš takega, v vsakem pogledu izjemnega vrhunca kot je Grépon. In take sreče z vremenom tudi še nisem imel zlepa. Niti sapica se ni zganila. Le začetnikom je ponavadi nebo tako naklonjeno in zato jih je dobro jemati s seboj. Vso pot pa sem si živo predstavljal, kako bi bilo na Gréponu ob nevihti, ko ploha s točo bije po kaminih, ko padajoče kamenje kreše žolte pramene isker čez njegove granitne boke, ko je gora ovita v električni ogenj bliskov in ko

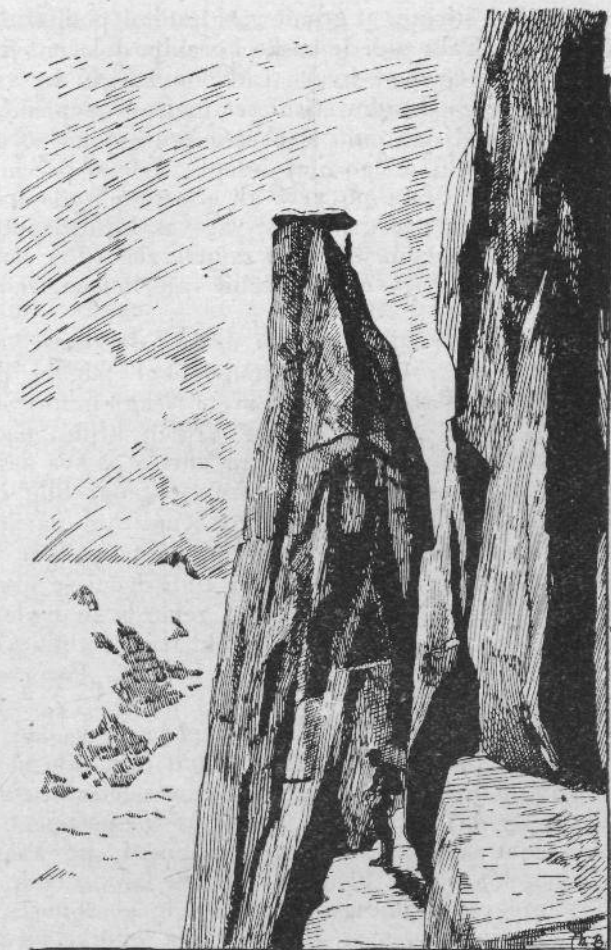
Aiguille du Grépon (Le Grand Diable)

Risal M. Keršič

mali človek na vso moč beži ali ujet na kaki polički moleduje za svoje bedno življenje one sile, ki jih sicer oblastno odpravlja z zaničljivo kretnjo. V strelskih jarkih in v bojnih avijonih pravijo, da je precej tako kot v visokogorski nevihti. Toda tudi vse to sodi k našemu plezalskemu rokodelstvu:

„Nebo nema bez groma cijenu!“

Najin dan pa je bil čist kot sonce samo. Ban - Ban, sit tega razgleda, mi je z užitkom in kar na lepem v piemonteščini razlagal svoja doživetja kot francoski maquisard — mitraljezec v bojih z Italijani in Nemci na širokih pobočjih okrog obmejnega prelaza Col du Géant, ki je ščitil osvobodjene predele. Odgovarjal sem mu v primerni tržaščini, tako da je bil najin pogovor vrh Grépona sila zabaven. Sicer je pa bolje, da ga je slišala samo za žensko zanesljivo tiha Madona, kajti v hudo zamero bi prišla pri teh dveh narodih, katerih eden je površen in globlje segajočih strasti sploh ne pozna, drugi pa potrebuje večnega vojevanja in mu je zato borba vse, tudi alpinizem. Prve je Ban-Ban odpravil

Vrh Aiguille du Grépon Risal M. Keršič

z značilnim zamahom roke, o drugih pa je z vidnim užitkom pravil, kako so vsi modri in napihnjeni še dolgo ležali po ledenikih, dokler niso roparice opravile svojega posla in ni sneg njihovih bednih ostankov za stoletja pogreznil v večni led... Še v teh čistih višinah človeška norost in slepota! Quousque tandem, kje ji je kraj?

Vso najino pot sem bil sproti lovil na barvni film v svojo „Alpo-Reflex“. Točno vrh Grépona, kamor prideš enkrat v življenju ob tako ugodnih prilikah, pa se mi je mehanizem zaskočil. Zatrgan film je bil kriv, kot sem pozneje ugotovil, ne zvesta odlična kamera, a takrat bi jo bil najraje treščil čez stene. Pa se je Ban-Ban ponudil, da jo uniči raje on, in tako sem se premislil. Vendar me je tolikanj ujezilo, da sva kar odšla. Dvojno vrv za spuščanje sva položila okrog Madone, ki je

vrh Grépona s svojimi štirimi, v granit zasidranimi podnožnimi vijaki edina zanesljiva opora. Tako tudi dejansko opravlja določeno ji dolžnost: varovati plezalce. Addio Grépon, hvala ti Madonnina! in že sva zdrsnila ob tenki konoplji drug za drugim štirideset metrov navpično, h koncu kar prosto po zraku pod ogromno strehasto preveso na severno plat. Pristala sva na udobni polici in po njej dosegla škrbino Brèche Balfour, odkoder sva se dalje spuščala po vrvi ali prosto plezala navzdol po počeh in luskah. Ban - Ban me niti ni več varoval, kljub lepotni napaki mojega plezanja v Mummeryju mi je že zaupal, zlasti ker sem od tam naprej na težjih mestih mesto čevljev rabil raje kolena, zanašajoč se le na roke.

Zelo zračna je ta telovadba, predno dospeš do terase „C. P.“ od koder vodi zadnji težji prehod, konju podobni jahalni grebenček „passage C. P. (Charlet - Payot)“ v lažji svet. Nekaj minut še in bila sva mimo čudnega roglja „Bec d'Oiseau“ (Ptičji kljun) na ledenem sedlu Col des Nantillons. Pol ene je bila ura, začela pa sva najino plezo ob pol osmih. Če odbijemo urico na vrhu, je tedaj bilo bore štiri urice čistega plezanja; vodič (Guide Louis Kurz) jih navaja za vse skupaj devet do deset. Mene časi ne zanimajo, pač pa je Ban - Ban ugotovil hitrostni rekord, kot ga on, pa menda tudi drugi še niso dosegli. Za svojo osebo bi bil imel raje malo manj rekorda in malo več uživanja; priznam pa, da mi je dobro del krepki stisk vodnikove roke in sledeče priznanje: „Z vami grem, kamorkoli hočete!“ Prenesel sem ga s sebe na ves slovenski alpinizem.

Po strmem ledeniku des Nantillons je imel pa Ban - Ban na svojih pnevmatikah pošten defekt. Precej slabše se mu je godilo na gladkem ledu kot meni s tricouni. Zlasti v nekem ledenem labirintu sva se zamudila. Ko sva prišla do prtljage na Rognonu, sva pošteno „nakrmila mrhi“. Pri tem delu sem imel priliko opazovati, po kako neverjetnem svetu je potekla najina hitra pot. V teh fantastičnih skalah je podrobno poznavanje vseh njihovih potankosti in posebnosti pač prva stvar. Druga sta moč in vztrajnost, fina plezalna tehnika pa pride šele na tretje mesto, če ne štejem v tehniko, da mora biti alpinist popolnoma siguren pri prostem plezanju in ne sme biti niti najmanj vrtoglav.

Naš mladi povojni alpinizem je dosegel nesluten razmah in višino. Vendar so mu v domačih mejah peroti pristrižene. Ena sama pot navzgor je zanj in ta je pač: navzgor! V višinah širi tisoč metrov je nadaljnji tehnični in kulturni razvoj naše alpinistične mladine, zlasti v montblanski. Mislim, da ni le domišljavost, če rečem, da imam morda edini od Slovencev prislužno legitimacijo za to trditev. Želim si le, da takrat, ko bo ta njena upravičena težnja le prodrla navidez neprobojni zid nerazumevanja in nevoščljivosti, ne bi bil že prestar za spremljanje njenega poleta.

V koči je bil narod presenečen nad najinim „porazom“ in niso verjeli, da sva turo že opravila. Ugled našega alpinizma se je dvignil za krepko stopnjo. Ban - Ban mi je predlagal, da poskusiva še kaj skrajno težkega, Michelinovi čevlji da bi se zame že dobili. Predlagal je zapeljivo

Aiguille du Fou (Norčeva igla)! Dasi bi se bil dal nad vse rad zapeljati, sem vseeno moral odbiti prijazno ponudbo. Moj skriti zaklad je bil s spodnjo takso 80 originalnih, ne zamenjanih švicarskih fränklijev za prečenje Charmoz-Grépon močno omajan. Tako sva skozi svetlo jesensko macesnovje odšla v Chamonix. Kar nekam težko sem se poslovil od Ban - Bana. Sedaj je po nesreči v neki ledeniški razpoki menda oskrbnik koč Refugee du Requin. Taka je usoda dosluženih gorskih vodnikov; zanj je vse prezgodnja.

Zvečer sem si dovolil še vožnjo z naravnost drzno položeno vzpenjačo na hrbet „cirkuškega konjička“, na Brévent onstran chamo-niške doline, da sem lahko z izposojeno kamero posnel večerno pano-ramo Mont Blanca. Hodil sem po granitnih ploščah med zelenim mahovjem. Tricouni mi naenkrat niso prav nič drseli, kajti kamen je bil na Bréventu povsem drugačen kot na Aiguilles. Veččrilo se je in desno od vrhunca Evrope je na ožarjenem grebenu sijala zvezdica: nova aluminijska stena Cabanne Vallot se je lesketala v zahajajočem soncu. Dolgo so plameneči meči svetlobe odbijali temo. Toda vedno više so se umikale njihove ginevajoče luči in le redki kresovi so še žareli na najvišjih vrhuncih. Že so pošastne temne roke, vse daljše in daljše, posegle s pobočij tudi po zadnjih zavetiščih svetlobe. Samotno in nedo-stopno so se odražali visoki ledeniki od jekleno mrzlega neba. Kot da mi zveni osnovni ton veseljstva, kot da slišim sólo vrtenje planetov. Bil sem miren, ko sem odhajal, in kot še nikdar v gorah ves poln nečesa neizraznega. Preprosti užitki veličastja narave so pač zadnje zatočišče zapletenih značajev. Ni jim vedno lahko življenje.

Zjutraj sem se odpeljal. To pot preko Ženeve. Bela oblaka sta lebdela v zraku daleč onstran jesenskega Lémana: Grand Combin in Mont Blanc. Kot bes je hitel vlak ob jezeru. Tako hiti vsak vlak, ki nas oddaljuje od predmeta naše ljubezni.

Se en vzpon sem opravil v Švici. Hotel sem v Mont Blanc v malem, v pravljčno južnjaško dolino Bergell (val Bregaglia), kjer se maroni meša z ledeniki in topli jug Italije družji z ledenim severom Švice. O polnoči od 22. na 23. septembra sem pri polnem mesecu sam koračil z Maloggie preko golega ledenika del Forno. Koče nisem našel in zato me je že prvi svit videl vrh Monte del Forno (3214 m). Toda dalje nisem prišel, pravega Bergella nisem spoznal. Tam od Monte di Dis-grazia se je privleklo po nebu pusto in grozeče. Vsul se je dež, za njim je prišla sodra z viharjem. Vsa družba lovcev na gamse, ki je vedrila v koči, je z menoj vred zbežala v dolino. Čez narasle potoke na ledeniku sem kot edini posestnik derez s težavo spravljal oskrbnico, mater z desetletnim dečakom. Njihovega lova in mojih gora je bilo kraj.

Zjutraj me je v hotelu na Maloji zbudil rahel šelest po oknih: vse belo je bilo zunaj in iz avtobusa je bil St. Moritz kot sredi zime. Ko pa sem v Bernu pogledal na svojo mizo, sem ga končno zagledal, tako težko čakani telegram: „Takoj nazaj v domovino, v Slovenijo greš, kliče te univerza! Vsi tvoji živi in zdravi!“ Tisti večer sem si ga privoščil. Bil je to dotlej najlepši dan mojega življenja, čeprav so z njim zatonili moji zlati časi v visokih gorah Centralnih Alp. (Konec sledi)

Kronika Triglava

(Nadaljevanje)

Dne 6. IX. je bila izročena prometu nova pot iz Vrat na Kredarico, ki jo je nadelal tedaj že priletni Požganc. Pri Aljaževi koči se je zbralo ob stavbi še nedograjenega novega doma veliko planincev in domačinov. Skupno so odšli po novi poti na Kredarico. Pot je dobila ime po dr. Francu Tominšku, dolgoletnem predsedniku SPD. To je le mala oddolžitev možu, ki je v najhujših časih zatiranja in hujskanja naredil toliko za našo slovensko zemljo in sočasno za naše planinstvo. Dr. Tominšek je bil živ slovenski ogenj sredi narodnostnega boja. V gorah je bil zdaj tu, zdaj tam, neutrudljiv, vedno vesel, podjeten in neugnan. Stari vodniki, ki so hodili z njim, ga radi pomnijo in še danes živi „dr. Planinšek“ v Trenti, kjer sta z Abramom - Trentarjem snovala in izvedla marsikatero pametne planinske naprave. O tem našem Tominšku, so rekli Nemci⁴ „da je gospod najhujši hujskač zoper nemštvo in sekcijo Krain, in da ima navado, da otvori vsako slovensko planinško kočo »mit einer Brandrede« zoper DuÖAV“.

Danes, ko hodijo novi rodovi iz Vrat na Triglav ki ne razmišljajo o časih, ko je bila zgrajena ta pot, vedo brez vsakih pomislov, da je ta pot kratkočasnejša in krajša od one čez Prag. No, v prejšnjih časih je bilo to drugače. Sekcija Krain je napisala, da je ta „konkurenčna pot“ uro daljša od poti čez Prag, ki je poleg tega lepše izpeljana itd. itd. Posebno prav je prišla nezgoda, ki se je pripetila na novi poti.

Družbi, ki je šla po Tominškovi poti, se je priključil tudi Anton Gregore iz Ljubljane. Ker ga je prijel krč v nogo, je zaostal. Na njega lastno željo ga ostali niso čakali in tako je počasi romal v višave, počival in fotografiral. Ob devetih je bil šele pri Okencu. Tu je prenočil. Ob 4. zjutraj pa je zavil po grapi navzgor, ker je mislil da bo tako najhitreje prišel do tople pijače v Deschmannovi koči. V enem izmed številnih žlebov je zdrsnil kakih šestdeset metrov in ko je padel še drugič, je bil od lakote in napa tako slab, da ni mogel naprej. Prenočil je drugič v mali duplini. Tretji dan je bil že preslab, da bi izplezal iz zagate. Prenočil je še v tretje. Dne 9. IX. je slišal klice in strele. Začel je vpiti in njegovim klicem se je oglasil mladi gonjač Tomaž Lakota. Splezal je do Gregorca, mu dal kos kruha in odhitel po pomoč. Vodnik Janez Rabič in gonjači Tomaž in Janez Lakota, Janez Ostrehovnik in Fran Polda so spravili Gregorca v dolino. V Aljaževi koči je bila ljubljanska lovska družba. Tako se je imel zahvaliti Gregorc srečnemu naključju, da so ga lovci rešili neizbežne smrti zaradi onemoglosti. Dva lovca sta dobila od avstrijskega ministrstva priznanje in pohvalo.

V noči od 13. na 14. september je divjala v Triglavskem pogorju nevihta, kakršne nihče ni pomnil. Najbolj sta jo občutila Arh in nje-

⁴ D. A. Z. 1910, No. 15.

gova žena na Kredarici. Triglavsko koča se je tako zibala, da so stene pokale. Arh in žena sta postavila posodo na tla, da se ni razbila. Vihar pa je privzdignil skodle na južni strani strehe in jih odnesel do Konjske planine. Triglavsko koča je pa vendar preživela noč, medtem ko je vihar na Velem polju odkril vse stanove, en stan pa je s tramovi vred odnesel, da ni bilo videti, kje je stal. V Vratih je razbesnela Bistrica razrila vozno pot tako, da so delavci vozili le s težavo gradivo za novi dom.

Dne 24. septembra se je pripetila manjša nezgoda pod planino Zajavor. Dijak Silberstein iz Berlina je zgrešil stezo in zašel v strme drce. Na meleh je zdrsnil in se precej poškodoval. Njegove klice so slišali pastirji, ki so ga tudi odnesli v dolino. Po treh tednih je toliko okreval, da je lahko zapustil Log.

Dne 15. oktobra je bila končana pot čez Ruše iz Zadnjice. SPD je staro, komaj vidno stezo domačinov popravilo in razširilo.

Šele tega leta je OTC odložil orožje v konkurenčnem boju v Triglavskem pogorju. Predal je svoji dve koči, kočo Marije Terezije in kočo pri Triglavskih jezerih, DušAV.⁵

Vodnikova koča je imela 141, Orožnova koča 74, Deschmannova koča 251, Triglavsko koča 251 obiskovalcev.

1904.

Sekcija „Krain“ je tega leta razvila posebno delavnost, saj je bila sedaj lastnica treh koč v Triglavskem območju. Popravila je prevzeto kočo Marije Terezije in jo opremila s štedilnikom, prav tako je popravila kočo v Zajezerski dolini in naredila klet. Povečala je Deschmannovo kočo tako, da je bila zdaj stavba enotno enonadstropna (dolga 19,5 m in 5 m široka). Proti severu pa je prizidala prizidek s stanovanjem oskrbnika in drvarnice. Delo je vodil Janez Rabič.⁶

Dne 18. maja je bil predrt Podbrdski predor.

Lovrenc Skantar je popravil in deloma preložil pot čez Komarčo. Oskrbišтво Vodnikove koč je prevzela Rozalija Skantar, hči starega triglavskega Šesta, prva ženska obiskovalka Triglavskega vrha.

Dne 7. avgusta je bil slovesno odprt novi dom SPD v Vratih. Zaradi premale podpore merodajnih ustanov SPD ni zgradilo name-ranega hotela, temveč le udoben dom po načrtih Jaroslava Foersterja. K otvoritvi je prišlo nad 600 ljudi. Po maši, ki jo je bral Janko Mlakar, je zadonela „Lepa naša domovina“, nato je govoril predsednik društva, profesor Orožen.

Dom je ostal oskrbovan do konca septembra. Oskrbnica je bila Ela Hočevarjeva.

Prihodnji dan, dne 8. avgusta, je bila izročena prometu nova planinska pot iz Zadnjice čez Komar. Pot je bila zavarovana po zaslugah vikarja Abrama in dr. Frana Tominška. Delo je vodil Anton Tožbar, vulgo Špik, sin Špika - medveda. Pot so nadelali po stari lovski poti čez steno Komar. Od nekdaj so tod hodili lovci in gonjači na Dolič in

⁵ Mitt. 1903, str. 190. ⁶ Mitt. 1904, str. 230.

v Kanjavčeve žlebove. Zdaj so stezo zavarovali s klini in žico. Tudi steza do Doliča je bila urejena in razširjena. Od Doliča je zavila steza naravnost proti Triglavu in se združila s Kugyjevo potjo.

Trenta je zelo oživila za čas dušnega pastirstva vikarja Abrama. Na novo je bila tega leta zaznamovana pot iz Trente čez Trebiščino in Prehodavce v Zajezersko dolino ter pot iz Soče čez Za skale v Bohinj. V Logu je SPD uredilo dvojno prenočišče s šestimi ležišči v gostilnah „Pri Zlatorogu“ in v „Triglavu“.

Tega leta sta sekciji „Krain“ in „Cilli“ DuOAV poslali okrožnice sekcijam DuOAV ter OTC, v katerih se pritožujeta nad SPD in njegovim delovanjem, nad bojkotom občin in domačinov, ki nečejo prepustiti sekcijama stavbišč ali dovoliti izvedbo steza po njihovem svetu itd. Tem pritožbam je sledilo vabilo, naj nemški planinci obiskujejo pogostejše te kraje in s tem ustvarjajo protiutež stremljenju, pregnati jih z gora, kjer so si pridobili z dolgoletnim delom pravice „uživanja prirode in prostega gibanja“. Pri zborovanju koroskih in tirolskih sekcij OTC je bila sprejeta resolucija, da bodo pomagali braniti DuOAV-u „stare gorske pravice“ s tem, da bodo člani OTC obiskovali izključno le koče OeTC in DuOAV.⁷

Orožnovo kočo je obiskalo 165, Vodnikovo kočo 130, Triglavsko kočo 346, Deschmannovo 343, Marije Terezije kočo 68, Kočo pri Triglavskih jezerih pa 24 oseb.

1905.

Dne 1. marca je prevozila prva lokomotiva Podbrdski predor.

V Triglavskem pogorju je zaključeno glavno delo planinskih društev. Koč je dovolj in od zdaj naprej so nove naprave redke.

Tega leta je bila končana pot SPD iz Zgornje Krme čez Režke prode in mimo Kalvarije na Kredarico. S tem je prišla iz prometa stara steza pod Virnarjem, kjer se je ponesrečil profesor Schmid. Sekcija „Küstenland“ je deloma na novo zavarovala in nadelala Kugyjevo pot.

Tillerjevo kočo na Krnu, last Soške podružnice SPD, je zasul sneg. Podružnica je v poznejših letih zbirala sklad za Simon Gregorčičevo kočo na Krnu, pa ji je vojna 1914—1918 siloma zavrla delo. Po prevratu ta podružnica ni našla možnosti delovanja v zasedenem slovenskem ozemlju.

Oskrbniki slovenskih koč so že tri, štiri leta isti: V Triglavski koči Franc in Johana Arh, v Vodnikovi Rozalija Skantar, v Orožnovi Ravnik s hčerjo. Tega leta je bila prvič oskrbovana tudi koča Marije Terezije. Deschmannovo kočo je že več let oskrboval oskrbnik Pezdírník.

Konzul Kamillo Vetter je daroval sekciji „Krain“ večletno rento, ki jo je po preteku spet podaljšal, da uporabi denar za popravila kažipotnih tabel in koč. Temu nemškemu rodoljubu v čast so pozneje imenovali pot po zahodnem grebenu Prisojnika „Konsul Vetter Weg“.

Kredarico je obiskalo 472, Aljažev dom pa 846 oseb.

⁷ OTZ 1904, str. 277.

1906.

Zaradi otvoritve goriške železnice so vsi triglavski domačini ter tujskoprometna in gorska društva pričakovali velik dotok tujcev. Povsod so popravljali hiše in gostilne, društva so markirala pota itd. Soška podružnica SPD je markirala stezo s planine Duplje na Komno in v Zajezersko dolino. Radovljiška podružnica je preuredila in opremila na planini Konjšci stan za oporišče in prenočišče planincev z Bleda in iz Bohinja. Markirana je bila steza od Črne prsti na Rodico. Vrh Rudnica v Bohinju je prešel v last SPD. Sekcija „Krain“ se je tudi z vnemo lotila dela. Izdelala je novo stezo po pobočju Tošca in preko Virnerjevih vesin do Konjske planine. S tem se je skrajšala pot na Triglav za dobro uro, ker je odpadel sestop na Velo polje. Hudo prizadeto je bilo SPD, ker je bila s tem izločena Vodnikova koč iz prometa. No, društvo si je kaj hitro opomoglo od prve osuplosti. Vodnikovo koč so prenesli k novi poti in jo postavili tja, kjer stoji še danes, pod malo glavo ob studencu pod Bohinjskimi Vrti.

Sekcija „Krain“ je nadelala tudi stezo s Triglavskih Prodov čez greben Triglavskega Vogla v Snežne konte in na sedlo pod Kredarico, da s tem ustvari hitro zvezo med koč Marije Terezije in Deschmannovo koč. Preložili so tudi stezo z Doliča na vzhodno stran Šmarjetne gore ter naredili zvezo h Kugyjevi poti. Vsa dela je izvršil Lovrenc Škantar.

Gorsko društvo „Krummholz“ z Dunaja je deponiralo na vrhu Triglava, nemško vpisno knjigo.⁸

Dne 17. maja je umrl Gregor Rabič, lovec in vodnik iz Mojstrane, ki je svoj čas izvršil drugi vzpon na Suhi plaz in vodil vse naprave DuÖAV v Triglavskem pogorju.

SPD je priredilo tega leta prvi vodniški tečaj, ki se ga je udeležilo 20 aspirantov. Iz Triglavskega pogorja so se udeležili tečaja Košir, starejši in mlajši, Valentin Bertonec in Gregor Lah iz Mojstrane. Iz Bohinjske Bistrice Lovrenc Logar, Jože Ravnik in Valentin Rožman. Iz Srednje vasi Anton Grm, Martin Langus in Valentin Stare. Še istega leta so bili vsi protokolirani, poleg njih še Jože Jakelj iz Mojstrane in Anton Tožbar iz Trente. DuÖAV je pripomnil k temu dejstvu, da je gotovo naloga teh vodnikov, da s kakim „posebnim“ znakom varujejo „slovenski značaj kranjskih gora“.

Dne 19. junija je bila slavnostno izročena prometu železnica Jesenice - Gorica. Oktobra pa so odprli novo progo skozi Karavanški predor. Ta predor so gradili od leta 1901, torej pet let. Mitt. DuÖAV poročajo (str. 235), da je največji pomen te železnice v tem, „da se s tem odpre ves predel Julijskih Alp nemškemu alpinizmu“.

Leta 1906 je bil izvršen prvi turistični vzpon čez Severno triglavsko steno in drugi po Berginčevem vzponu. Izvedli so ga 9. in 10. julija dr. Felix König, ing. Hans Reinl in Karl Domenigg. Opis te ture je objavil dr. König v OAZ 1906, str. 214. Kratka poročila so izšla tudi v dnevnikih. V „Neues Wiener Tagblatt“ je poročal Domenigg.

⁸ Mitt. 1906, str. 285.

Vsa poročila se ujemajo v oceni stene, ki jo prištevajo najtežjim v Alpah. Popisi stene same pa so od sile nejasni in s težavo razvozlaš smer. (Vsi opisi smeri v tej kroniki so zgodovinski popisi in imajo le kot taki vrednost. Kako plezajo razne smeri današnji plezalci in kako jih imenujejo, je nazorno podano v knjigi: „Naš alpinizem“ [Skala, Ljubljana, 1932]).

Prvi alpinisti v Triglavski steni so plezali po žlebu, na levi od vstopnega rebra, po katerem poteka današnja „nemška smer“. Ta žleb imenuje „Naš alpinizem“ Wagnerjeva grapa. Ni mi znano, kdo je dal tej grapi to popolnoma napačno ime, saj se Wagner ni ponesrečil v njej, preplezal pa je tudi ni prvi. Če že mora nositi ime po kakšnem plezalcu, potem ji pripada ime Königova grapa. Nemški plezalci so sledili grapi do razcepa in dosegli po desnem kraku gredino in žleb pod Nemškim stebrom. Zelo so se zamudili v globokih kaminih spodnjega dela, ker so vlečili prtljago po vrvi s seboj. Tako so potrebovali do žleba pod Nemškim stebrom osem ur. Žlebu so sledili po snegu in pečeh do konca, prečili v steber in dosegli raz po znani pečini pod previsom pri „Sivankinem ušesu“. Od tu so prečili dokaj daleč v zahodno plat stebra, dokler ne vodi vrsta strmih kamninov nazaj na raz, ki so ga dosegli malo pod gredo, ki vodi v Triglavsko okno. Od tu so sledili razu do grede pod „Lusko“, kjer so prenočili. Zelo markantne Luske ne omeni niti eden številnih popisov tega vzpona. Sklepati je, da so plezali na levi od Luske po strmem kaminu, ki pripelje naravnost na poševne prodnate izstopne grede, katere smo svojčas imenovali „Komarjevo polico“. Od te police so plezali po prvem žlebu na Kugyjevo gredo. V steni so bili 33 ur, za plezanje so porabili s počitki, a brez bivaka 23 ur. Ker sta Jahn in Zimmer s tretjim vzponom čez steno dokazala, da je možno preplezati Nemški steber v petih urah, je nastala okrog prvega vzpona polemika v alpinskem časopisju. Krivda, da so bili prvi plezalci tako dolgo v steni, je bila zvaljena na Karla Domenigga. Karl Domenigg je bil pri vzponu v slabi telesni kondiciji. Poleg tega so imeli slabo in mrzlo vreme. Vendar to ni zadosten razlog, da bi trije tako dobri alpinisti rabili 23 ur za plezo po Nemškem steburu. Če poznamo točno smer, po kateri so plezali, vidimo, da so izbirali zelo zamudne prehode, kamine v spodnjem delu in prečnice na steburu. To pa ne gre v breme Domenigga, temveč vodstva moštva. Tako je skupek neljubih dejstev povzročil dolgo plezarijo prvih plezalcev v Nemškem steburu. Kljub temu so izvedli eno najlepših smeri v Triglavski steni.

Felix König je umrl, Karl Domenigg še živi.

Tretji vzpon čez severno steno sta izvedla še istega leta, dne 4. avgusta, slikar in alpinist Gustav Jahn in Franz Zimmer.

Vstopila sta tam, kjer so prvi plezalci, a že v začetku sta zavila iz grape v levo steno žleba. V številnih zankah in prečinah po gmoti Slovenskega stebra sta dosegla kamine, ki so zajedeni v steno pod najnižjo točko vzhodne krnice pod Črno steno. Izstopila sta po krnici na Slovenskem turnu. Za vzpon sta potrebovala šest ur. Če danes kdo pleza Jahn - Zimmrovo smer, vemo, da je s tem mišljen ves del stene od Nemškega žleba do Slovenskega stebra. Pristopajo pa po raznih smereh

do Glavne grede, ki poteka pod pravkar opisanim delom stene. Po njej gre danes „Zlatorogova steza“. Od Zlatorogove steze ali pa že kar iz Nemškega žleba zavijejo plezalci v steno, ki pada v dveh stopnjah izpod krnic pod Črno steno in je prerezana po razmeroma številnih kaminih.

Leta 1906 so imele tri kočje DuOAV skupno 832, Aljažev dom 824, Triglavsko kočjo 364, Orožnova kočja 295 obiskovalcev.

1907.

Leta 1907 je bilo vknjiženo zemljišče, ki ga je kupilo SPD že leta 1904 na Zaplanji. Na kupljenem svetu naj bi stala kočja z razsežnim razgledom proti jugu in zahodu. Načrte je uničila bodočnost — za nas že preteklost.

Pod vrhom Triglava je SPD vdelalo spominsko ploščo Marku Pernhartu. Ploščo je poklonil Alfons Pavič, pl. Pfauentnal. Denar za ploščo je dal večinoma sam, nekaj pa so prispevali stari Pernhartovi znanci in prijatelji. Delo je izvršil kamnosek Vurnik iz Radovljice. Na plošči je napis:

In piam memoriam
Marci Pernhart
Qui primus Triglavi
Panorama depinxit.*

* 6. VII. 1824.

† 30. III. 1871.

Hotelirka Fanny Valtring na Bledu pa je na svojem hotelu odkrila spominsko ploščo pesniku Rudolfu Baumbachu, ker je pisal leta 1873 v njenem hotelu svojo pesnitev „Zlatorog“.¹

Sredi avgusta je bila dograjena vozna cesta iz Krnice mimo Zatrtnika k Mrzlemu studencu na Pokljuki. Cesta je dolga 9.5 km in je bila zgrajena zaradi lažjega odvoza lesa.

Sekcija Krain je nadelala krožno stezo okrog vrhnje gmote Triglava. Lovrenc Škantar je zavaroval Kugyjevo gredo z žico in jo očedil proda. Stezo je nadelal tudi čez Zaplanjo in od Zaplanje okrog Rjavca na Prode. Od tod do ledenika je že obstojala, čez ledenik pa ni bilo mogoče nadelati stezo.

Pot čez Kugyjevo gredo se ni obnesla, ker jo zapadno kamenje sproti zasuje in je vzdrževanje take steze predrago. Sekcija Krain je hotela vzpostaviti hitro zvezo s trentarsko stranjo, zvezo, ki so jo zdavnaj uporabljali divji lovci. Zaradi zapadnega kamenja in prečenja ledenika pa steza ni bila priporočljiva za splošno planinsko publiko. Tako je steza kaj kmalu izginila, le ob steno pritrjene vrvi in obledeli rdeči znaki so še nekaj časa pričali, da je bila tod zgrajena steza. Danes je greda spet taka, kakršna je bila pred pol stoletjem, ko jo je prehodil prvi alpinist dr. Kugy.

Na Triglavu je bil tega leta saški kralj Friedrich August. S spremstvom je pristopil iz Bohinja in prenočil v koči Marije Terezije, od koder se je povzpел na vrh. Z vrha je sestopil čez Mali Triglav k

* V hvaležen spomin Marka Pernharta, ki je prvi naslikal razgled s Triglava.

¹ OTZ 1907, str. 228.

Deschmannovi koči, ne da bi obiskal slovensko Triglavsko kočo, in sestopil skozi Kot v Mojstrano.²

Tega leta je šel v pokoj vodnik DuOAV Anton Šest iz Stare Fužine.

4. vzpon čez severno steno in drugi vzpon po nemški smeri sta izvršila 27. VII. Gustav Jahn in Franz Zimmer. Jahn je popisal ta vzpon v OAZ (1907, str. 281). Njegov sestavek je dal povod, da se je zavoljo vzpona König - Domenigg - Reinl vnel časopisni boj, o katerem smo že poročali. Jahn in Zimmer sta preplezala steno vizredno kratkem času. Rabila sta za vzpon 4 ure in 45 minut. Kolikor je znano, je bila nemška smer preplezana le še enkrat v krajšem času, to je v slabih štirih urah. Jahn in Zimmer nista sledila Königovi smeri po žlebu, temveč po njegovi levi steni in prečila šele po Glavni gredi, kjer poteka smer „Zlatorogove steze“, v „Nemški žleb“ in k stebru. To pa je bilo zelo v njuno korist, ker so kamini žleba zelo zamudni in težavni. Če sta res hotela časovno primerjati oba vzpona, bi morala plezati točno po smeri prvih plezalcev. Na stebru sta zavila od Šivankinega ušesa naravnost po razu stebra, torej po smeri, ki je danes v rabi. Prestopa na luski tudi Jahn ne omenja. Izstopni gredi sta sledila prav do konca. To je do Kugyjeve grede.

S tem je bil zaključen dokaj razburljiv začetek plezalnih vzponov v Triglavski severni steni, ki je videla v naslednjih desetletjih še mnogo lepih uspehov človeške ambicije, mnogo veselja in veliko gorja.

5. vzpon čez severno steno in 3. po nemški smeri sta izvršila Albert Blattman in Felix Riebe iz Dunaja. O tem vzponu je predaval Blattman v OAK in drugih društvih.

Obisk: Aljažev dom 784, Triglavska koča 550, Orožnova koča 438, Vodnikova koča 293, koča na Konjšci 118, Deschmannova 49, Marije Terezije 271, Koča pri jezerih 191.

1908.

SPD je razširilo in povečalo kočo na Kredarici. Novi prizidek je bil 8 m dolg in 1.70 m širši od starega dela koče. Tako je tega leta nastal Triglavski dom.

V Mojstrani je bil izročen prometu hotel „Triglav“.

Dne 31. maja so sklenile južne sekcije DuOAV na zborovanju na Jesenicah, da bodo odsorej pisali slovenska krajevna imena v nemškem pravopisu.

V tem poletju je Anton Knafelc prepleskal častitljivi Aljažev stolp z belo barvo. K temu so ga napotili razni umestni in neumestni napisi na stolpu. V proslavitev svojega 25. obiska očaku Triglavu je prepleskal stolp z nevtralnimi barvilom.

V Vratih je zgradil dr. Šlajmer vilo poleg Aljaževega doma.

Dne 30. novembra je šel Franc Setničar iz Gorice prvič pozimi na Triglav in s tem začel vrsto zimskih vzponov, ker je hotel obiskati vrh v vseh zimskih mesecih. Ti vzponi so alpinistično pomembni in zaradi snežnih razmer zanimivi, zato bomo o vseh poročali. Leta 1908 je šel

² Mitt. 1907, str. 216.

Setničar čez Voje in Velo polje na Kredarico. Od tod na vrh je rabil zaradi ledu štiri ure.

Decembra je prišla iz Trente žalostna vest, da Mote, Andreja Komaca ni več. Dne 10. decembra je na priljubljenem počivališču na Hudi ravni pod Vršičem umrl za srčno kapjo. Danes stoji tam znamenje, ki sta mu ga postavila dr. Kugy in Bois de Chesne.

Tega leta so bili izvršeni 6., 7. in 8. vzpon čez Triglavsko steno. Pripetila se je prva nesreča.

Dne 16. VIII. je bil v Aljaževem domu Karl Wagner, uradnik banke Schellhammer & Schattera na Dunaju. Bil je izboren plezalec in član OAK. Hodil je po večini sam in preplezal Winklerturm, Stabellerturm, prekoračil Marmolato, bil na Croda del Lago, Mali Zinni itd. V Aljaževem domu je čakal lepega vremena. Dne 17. se je zvedrilo. Wagner je naročil oskrbniku, naj obvesti njegovo mater, če se ne bi vrnil do 19. v Aljažev dom. V koči je pustil cepin, plašč in vrv. Odšel je v steno.

Isti dan sta prišla v Vrata dijaka Ludvik Sinek in Felix Schiske. Tu sta zvedela, da je šel v steno Wagner, ki pa ga nista osebno poznala. Dijaka sta legla. Skozi okno je lila mesečina, v ozadju pa je stala temačnoogromna severna stena. In zdaj navedem sanje mladega Sineka. Zakaj jih navedem? Ker so povezane s čarom in tajnostmi te stene, ki jih je občutil vsakdo, ki se ji je približal s tistim hrepenenjem, ki so mu nešteti zaman iskali imena in opredelitve. Mladi Sinek je sanjal, da sta s tovarišem ogledovala steno in premišljevala, kod poteka nemška smer in kje je vstop. Pa pristopi k njima mlad alpinist, ki se je očitvidno pravkar vrnil iz stene. Zaupno je položil roko na Sinekovo ramo in dejal, naj ne plezata v sredini stene, ker tam ni pristopa v Črni graben. Naj se držita na levi žleba, ker smer šele v drugi polovici zavije proti desni. Pozdravil je in se vrnil proti steni.

Marjan de Reggi:

Pred 600 leti se je podsul Dobrač

Dobrač je naš sosed v zapadnem predelu Koroške, stoji na samem, zapira Ziljsko dolino proti vzhodu in jo loči od Beljaške kotline. Svoj najvišji vrh do-eže v zapadnem delu, kjer se požene s svojim skalnatim vrhom do višine 2167 m. Na ta vrh je speljana z beljaške strani po položnem pobočju skozi gozdove in mimo strmih čeri avtomobilska cesta. Tu sta vabili nekdanje romarje dve cerkvi, slovenska in nemška. Izročilo pravi, da je prvo zgradila neka Suzana Broj iz Beljaka leta 1690 v zahvalo, ker je njen nemi sin izpregovoril; nemško so pa zgradili dve leti pozneje rudarji iz Plajberka. Proti Rožu in Beljaku, vzdolž Ziljske doline, se Dobrač stalno znižuje, njegov plečati hrbet prehaja z nizom temnih gozdov v Beljaško kotlino; proti Ziljski dolini pa obvladuje obzorje s svojo Rdečo steno (1532 m), nižjo Babo (1442 m), še nižjim Golim vrhom (1290 m) in Volčjo Jamo (925 m). Njeni razori in mogočne nasipine dajo slutiti, da se je tu podsula vsa gorska gmota in pokrila del rodovitne doline. Dne 25. januarja 1348 se je Dobrač na tem mestu po hudem potresu podsul in je pokopal pod 200 — 300 m visokimi sipinami deset gradov in sedemnajst vasi. Posledica tega je bila, da se je Zila zajezila in poplavlila vsa bližnja polja in vasi. Pozneje pa si je struga napravila svojo pot skozi peščena tla; pri tem je morala obkrožiti vse te

žalostne nasipine. Tisti potres so čutili daleč naokrog; kajti porušenih je bilo tudi nekaj okoliških vasi, posebno Podklošter; celo del Beljaka je bil prizadet. Za vedno pa so bili izbrisani s sveta St. Janž, stara župnijska cerkev sv. Andreja in še neke vasi, ki jim danes ne vemo več imena.

Ze v tistih časih je peljala skozi Ziljsko dolino pot v Italijo. Na zgodovinskem pozorišču srečujemo grofe Bamberške, ki so imeli te kraje v posesti; vojvoda Bernard je pozdravil Ulriha Lichtensteinskega, ko se je vračal iz Italije skozi Ziljsko dolino, v slovenskem jeziku: „Buege Vas primi, gralva Venus!“ O ljudstvu nam vsa ta doba molči. Vemo pa, da je bilo že pred potresom prvo ustoličenje na Gosposvetskem polju. V naslednjih letih pa zasledimo več turških navalov v deželo. Vsekakor se v tisti dobi tamkajšnjim kmetom ni boljše godilo kot drugje po Slovenskem.

Dobrač ima tudi druge zanimivosti. Tam, kjer se začne Rdeča stena, najdemo velikansko en meter široko razpoko, ki se vleče preko vsega pobočja in sega prav do dna doline. Marsikomu postane tesno pri srcu, ko se ozre v to globino, ki ji ne vidi dna. Dobrač privabi vsako leto mnogo izletnikov na svoj vrh, predvsem zaradi lahkega dostopa, veličastnega razgleda ter dobre oskrbe v koči. Razgled je res nekaj posebnega, saj se vidijo odtod ponosni Julijci s Triglavom, Jalovcem in Mangrtom, južne tirolske gore, Marmolata, bleščeči ledenik Pastarice, Karnske in Ziljske Alpe s svojimi šiljastimi vrhovi, pa Ziljska dolina ter Rož z Baškim, Vrbskim in Osojskim jezerom. Onkraj Zile so prislonjeni nizki grebeni Karavank, Peč, Petelinjek, med njima Korenski prelaz, Radonska, Blekova planina; na to se Karavanke vzpno v Trupejevem in Maloškem Poldnevu ter v skalnati Kepi v zadnje višine ter preko plečatega Stola preidejo v ponosne Grintavce. Globoko spodaj pod pečinami teče Zila; lagodno se vije med sivkastim prodom skozi nasipine podsutega Dobrača. Ob rebreh se ponosno razgledujejo stare Ziljske domačije z lesenimi strehami in očrnelimi dimniki. Tamle je Ojceva domačija! Če bi imel peroti in preletel daljave, najbrž ne bi več zagledal starega Ojca, ki je včasih robantil okrog hleva: „Ti prasneta krukua, al boš šua“ in se jezil nad kravo, ki je odtrgala šop detelje pri vratih. „Koj pa je Cikla (ime krave), n'co (nocoj) t'k m' dua (medla), pa Plisma? (ime krave)“ in se jezil na zaspanega hlapca. „To se ja vse neha; pa še to, da gre ta zadn' na pašo, pa prvo pržane mou! (domov)“.

Pri Rogijah in Sabučah se prepadi malo umirijo, tu pelje steza na vrh pobočja. Rož, dežela Miklove Zale, se koplje v soncu, med zelenimi griči in holmi si utira siva Drava svojo pot skozi strme naplavine. Posebno lepo je na vrhu Dobrača na večer, ko se v daljavi užigajo luči Beljaka in za njim zagori še Celovec ob dolgih lisah jezera, ki se blešči v motni sivini.

Dobrač je lep, ko se spuščajo sive megle na Ziljska polja, ali na večer, ko se nad njim razjasni nebo in se prikažejo njegove pečine kot umite iz oblakov, obžarjene od večernega sonca, ki zahaja tam nekje za Ojstrnikom. Lep je ob jutranji zarji, ko še dremlje pod zvezdnatim nebom ob uspavajočem šumenju Zile. Pod njim poteka življenje ziljskega kmeta, gornika in pastirja, ki danes trta svoje pravice; ki je delal in trpel in se veselil ob svojih stoletnih plesih in običajih in ob svoji živi pesmi; ki se je trumoma selil daleč preko morja, za zaslužkom in se tolikrat prevaran oziral nazaj na Koroško v svojo domovino, deželo svojih sanj, ki mu še do danes ni dala človečanskih pravic.

Slavko Peršič:

Glinščica

Tam pri slovenski vasi Boljuncu, ki jo iz Trsta peš dosežesh v poldrugi uri, je začetek v mnogih pogledih zanimive debri Glinščice, ki se končuje s slapom pod zaseljkom Botač. Ta deber, gotovo najlepši predel Tržaškega Krasa, ima isto ime kot potok, ki izvira južno od Herpelj pri vasi Klanec in teče po zeleni, skorajda še divji dolinici mimo vasi Botač in takoj za njo pade čez kakih 50 m visok skok s šumnim slapom, imenovanim Veliki Sopot. Do tu teče potok po plasteh lapornatega peščenjaka, ki nerad prepušča vodo. Ker se tu vlaga obdrži, je ta del doline Glinščice zelen, ponekod celo z bujnim rastjem pokrit, gozdat in kulturn.

Slap pa je izrazit mejnik, ki loči zeleni predel široke doline od debri, ki jo tvori golo, belo pečevje poroznega kraškega apnenca; potok si je zarezal globoko korito med strme, navpične in prevesne stene, pokrivajoče ponekod kot ogromni oboki

tudi do štiri metre globoke tolmu. Voda kaže v številnih tolmunih z gladkimi, zaobljenimi stenami (drasla), da je dolgo dobo počasi, a vztrajno dolbla in brusila strugo s kamenjem, katero je nosila in še nosi s sabo. Veliki Sopot pada v okoli tri metre globok tolmun, ki je obkrožen od sten. Iz tega tolmu odteka voda v nižje ležeči tolmun. Prehod med stenami je visoka razpoka, v katere dnu je gladek žleb, po katerem se šume preriva voda v nižji tolmun. Ta slap je Mali Sopot. Vrstijo se tolmini, katere je ljudstvo krstilo v glavnem z imeni vinske posode, pa tudi po drugih značilnih oblikah. Tako sledijo po tolmu pri Malem Sopotu: Plovnik, Mala in Velika Stolica (Kandrega), Zagozda, Veliki in Mali Bedenj, Struga, Krčulj, Mala Struga, Mali in Veliki Kotel, Velika in Mala Ledrica, Zvirek, Veliki in Mali Lopatnik. Zagozda in Struga sta prav za prav le značilna prehoda, žlebova, izdolbena v živem pečevju. Med navedenimi tolmini so še drugi manjši in plitvejši, ki niso pomembni in jim zato ljudstvo ni dalo imena. Po Lopatniku se Glinščičin tok umiri.

V tolmunih ostane voda vse leto ter nudi tudi v najhujši vročini osvežujočo kopel plezalcem in izletnikom. Toplota vode v tolmunih je različna ter je odvisna od lege tolmu napram soncu, zlasti pa od jakosti podzemnega pritoka hladne vode skozi razpoke v tolmu.

Da ne bi razbesnela Glinščica, ki ob hudi uri in močnih nalih zbira vode s pobočij ter odnaša s sabo mel in grušč, zasipavala pašnikov in plodne zemlje v nižini pod Boljuncem, jo je človek ukrotil z nekaterimi dolinskimi pregradami. Te pregrade ustavljajo grušč in mel.

Potem ko Glinščica pri Boljuncu zapusti sotesko, se vijugasto prerije skozi lastne naplavine iz davnih dob, skozi ploden, naseljen in s cestami preprežen svet, obide vzpetino Krmačnik (102 m), preide tolmun „Crni vir“ ob vznožju dolge Krone (tudi Dolinsko brdo, 160 m) ter se pri vasi Zavljje, južno od „Starih solin“, izliva v Zaveljski zaliv Jadranskega morja. Glinščica je od izvira do izliva dolga 15 km.

Glinščica je potok le tedaj, ko ima vodo, to je ob koncu zime in v začetku pomladi. Takrat je še kolikor toliko padavin in tudi sneg se taja po okolnih pobočjih in vrhovih. Pozimi ležijo v koritu potoka med pečevjem zagozdeni kupi snega, pod katerimi si voda izdolbe prehod. Okoli Velikega Sopot, ki pada vse leto, pa je pečevje prevlečeno s požledom in okoli slapa visijo ledene sveče. Pozimi, ko ni burje, ki sicer s Krasa z divjo silo pada skozi Glinščico, in ko prvo toplo sonce ogreva belo pečevje, je Glinščica mikavna. Sicer pa, če je bila zima suha, je v strugi, posebno v spodnjem delu toka, malo vode ali nič.

Na pobočjih na desni in levi ob Glinščici je več v glavnem suhih grap, ki zbirajo vodo le ob padavinah in se stekajo v glavno strugo; nobena teh grap ne tvori močnejšega in značilnejšega pritoka. Taka izrazito suha grapa je „Grapa izza grada“, potem zelo značilna grapa med severozahodnim grebenom Malega Krasa (361 m) in Krasom (458 m). V zarezi te sicer v celoti neimenovane grape „Na opoki“, v zgornjem delu pod pobočjem „Srebrnjak“, ki leži pod vrhom Malega Krasa, je pomladi sredi laporja izvirek krepčilne vode, ki kmalu izgine v tleh. Od tega izvirka „Na opoki“ doli mimo „Počivnice“ in „Pod podičem“ pa je grapa suha.

Edini pravi pritok Glinščice je potoček Griža, ki izvira južno od vasi Beka in dobi kratko dobo živeč curek iz „Volčjega žleba“, ki zbira vodo v Selih. Griža, ki teče pod grižami, to je pustimi melišči, se pod vasjo Botač izliva v Glinščico. Močan izvirek bistre vode je nad vasjo Zabežec. Imenuje se „Osojka“ in daje pitno vodo tudi Borščanom, dokler v vročem in suhem poletju ne usahne. Voda tega izvirka kmalu ponikne in se zopet pojavi kot droben potoček Osojka, ki se pri Boljuncu izteka v Glinščico.

Več je močnih izvirkov, ki v suhih dneh poletja napajajo vsaj del Glinščičine struge, dokler voda ne ponikne v poroznih apnenčevih tleh. Pri botaškem mostičku, tik pred vasjo, je močan izvirek mrzle vode, ki skrbi, da se Veliki Sopot nikdar ne posuši. Pri tolmu „Plovnik“ je sredi ozke soteske izvirek, imenovan „Zarotljena voda“, ker včasih malo grena. Najznačilnejši obrh pa je „Zvirek“ pod vznožjem severozahodnega grebena Malega Krasa, kjer v podanku same Glinščičine struge bruha iz cevasto obzidane skalne razpoke skorajda ledenomrzla voda, katere količina je tolikšna, da tudi ob suši parkrat dnevno požene kolo Klunovega mlina. Najmočnejši izvir pa je „Jama“ pri Boljuncu, kjer voda že kot potok priteče iz podzemlja. Temu izviru so že prvi Slovenci v vasi dali ime „Unec“, ker je močnejši, boljši od drugega, namreč od „Zvirka“, so mu rekli „bolji unec“, po katerem je vas Boljunc dobila pristno slovensko ime.

Glinščica z okolico

Risal Finžgar

Medtem ko je izvir „Zarotljeva voda“, ki pride leno na dan v temačni levi v podanku Glinščice iz še neraziskanega, skrivnostnega podzemlja hriba Stena (443 m), zaradi grenkega okusa morda zdravju škodljiv, domače ljudstvo pripisuje izredno zdravilno vrednost vodi drugega izvirka, imenovanega „Bukovca“. Voda tega izvirka je namreč lahka in jo domačini priporočajo mnogim bolnikom, zlasti pa bolnicam. Visoko sredi dolgih griž (melišč) na vzhodnem pobočju Krasa (458 m) se nahaja skledica, v katero se po razpoki iz ogromne podzemelske posode Krasa izliva bistra voda „Bukovca“. Ta nikdar ne usahne, tudi v najhujši vročini je skledica polna hladilne vode. Popotniku, ki sope po strmi stezi navzgor v Sela, na prave planinske pašnike, je studenček „Bukovca“ skrit. Kdor pa ve zanj, se rad ob njem spočije.

Ce komu pride v roke italijanski zemljevid v merilu 1 : 25.000, ki ima z modro barvo vrisane številne pritoke Glinščice, naj pomisli, da je tam kraški svet in da je voda le zgodaj spomladi in ob nalivih v narisanih grapah. Sicer pa so vse grape po večini suhe. (Dalje sledi)

F. S. Finžgar

H kroniki Triglava

Kronika (Pl. v. 1949, št. 2, str. 48) opisuje prvo nesrečo planince sodnika Holsta iz Schönberga pri Berlinu. Biti mora v poročilu časovna pomota, češ da je Holst odšel iz Mojstrane dne 13. VIII. njegovi domači pa so že dne 24. julija (?) obvestili o pogrešanem sekcijo „Villach“. Dneva ne vem več, toda dobro mi je še znano dejstvo. Prav tisti dan, ko je zjutraj odšel Holst skozi Kot k Dežmanovi koči, smo prišli stirje dijaki v Mojstrano pritoke Glinščice, naj pomisli, da je tam kraški svet in da je voda le zgodaj spomladi in ob nalivih v narisanih grapah. Sicer pa so vse grape po večini suhe. (Dalje sledi)

Toda pri Šmercu so nam pojasnili, da sme dobiti ključ le vodnik ali pa član DOeAV. Vodnik je stal tedaj pet goldinarjev. (Kje bi študenti zmogli tako ceno?!). Člani sekcije tudi nismo bili. Povedali so nam pa, da gremo lahko do koč brez ključa, ker je v njej Holst, ki bo gotovo tam prenočil in nas rad sprejel. Krog treh popoldne smo odšli skozi Kot. Ko smo prispeli vrh Kota, se je od zahoda že oglašalo mrmranje groma. Podvizali smo se, da bi ušli neurju. Ko smo prispeli blizu koč, se je že kar stemnilo. Padle so prve debele kaplje. Veseli smo pritekli h koči. Toda koč je bila zaklenjena, Holsta v njej ni bilo. Kaj storiti? Grom je bučal čedalje huje. Ulila se je ploha. Stisnili smo se k steni pod kap. Ker je bilo nastreška komaj dobro ped, je bilo pod kapom hujše kakor na dežju. Najprej smo skušali s pritiskom vlomiti v koč. Toda jurist Bulovec nas je zapovedovalno ustavil: „Jaz sem varuh pravice. Ne smete!“ Zato smo sneli zunanja vrata — ne zaprta in ne zaklenjena, nekakšno zavetje za koč. Ta smo prislonili ob steno koč, spredaj pa jih podložili s kamni. Po vseh štirih smo zlezli pod vrata in se tesno stisnili v ta v naglici napravljeni bivak. Strehe so drli potoki na naš zaslon, ki je pa imel široke špranje. Skozi te so brizgali ledeno mrzli curki deževnice, lijoče s strehe, na nas in nam tekli za vrat. Kar vsi hkrati smo odrinili vrata, podrli bivak in šli rajši pod „milo nebo“. Vse črno je to gorelo v bliskih. Treskalo je in ragljalo, da se je Triglav tresel. Strele so udarjale iz oblakov v goro, iz tal pa švigale v oblake. Nad nami je divje grmel, krog nas od bliskov in strel vse žarelo. Peklenska noč! Čepeli smo na skali blizu koč. Kar sapa nam je zaprlo. Vse poredne študentovske šaljivke, ki smo jih prej, ko smo lezli pod ploho vrat, veselo razsipali, so umolknile. Na nas je bilo kakor iz škafe, dokler se ni pridružila še toča. Bičala nas je, da smo si zakrivali lice, kakor smo pač mogli. Pele-rine ali dežnega plašča seveda ni imel nihče. Začelo nas je zabiti, da so nam zobje šklepetali. Kaj bi nam ne, ko smo bili do zadnjega vlakna vsi do kože premočeni.

Blizu polnoči se je vihra nabesnela. Nad Triglavom so se oblaki pretrgali, pokazalo se je nekaj zvezd. Dež je nehal. Vsi premrli smo se dvignili in šli za koč, kjer je bilo nabrane dokaj suhljadi, korenin in vej robidovja, pripravljenega za kurjavo v koči. Sklenili smo, da si zakurimo. S pipci smo začeli s korenin rezljati tršice, da si z njimi podnetimo. Ko jih je bil že dobršen kupček, smo poskusili zakuriti. Vsi skupaj smo imeli samo 12 žveplenk, tistih nekdanih, ki so se prižigale ob hlačnici. Joj moker! Deset po vrsti se jih ni užgalo. Obupavali smo. Enajsta je vendarle zagorela. Kot sveti ogenj smo jo podtaknili pod kupček narezljanega drobirja. Užgalo se je. S strahom in skrbjo smo dodevali drobne vejice, dokler ni ogenj poprijel in je veselo zaplapolalo. Kajpak, bil je zelo majhen kres. Vsega kuriva koči nismo smeli požgati. Počenili smo krog ognja. Zmrzla obleka je hrstela, kadar si se ganil ali zgibal z roko. Na strani proti ognju se je iz obleke kadila sopara, ko si se obrnil od ognja, je vno zmrznula. Kljub temu smo bili najboljše volje, kakor jo zmore le prelepa mladost.

Krog treh po polnoči smo se naravnali proti Triglavu. Noč je bila jasna in zadosti svetla. Takrat še niti imena Kredarice nismo vedeli. Šli smo pod njo čez sneg. Ker je bil po dežju omehčan in se je naredila po njem le tanka skorjica ledu, smo z nakovanimi čevlji kar srečno in spešno prišli čezenj do vstopa na Mali Triglav. Klini ob stopnicah na Mali Triglav so bili tako neusmiljeno mrzli, da je kar skelelo v roke, kakor bi prijel za razbeljeno železo. Rokavic nismo imeli in zato le redko prijeti za klin. Mraz, zmrzle in mokre obleke nas je priganjal, da smo spešili, kar se je dalo. Ob sončnem vzhodu smo bili že na vrhu. Sreča, da je bilo brezvetrje, ko zavetnega Aljaževega stolpa tedaj še ni bilo. Nemi smo strmeli v lepoto, ki se je širila na vse štiri strani pod nami. Saj sem bil kasneje še nekaj kratov na Triglavu, toda takega razgleda nisem doživel nikoli več. Res, pošteno smo ga zaslužili. Vse je bilo umito, brez mrča in megle, na morju smo videli jadrnice in brodove. Zasneženi vrhovi dalj-nih gora so se svetili v sončnem zlatu. Lepota, ki se upira popisu.

Ko smo sestopili, je bilo ozračje mirno, toplo. Poiskali smo sončen prostor blizu Dežmanove koč, si slekli še vedno trdo in mokro obleko, jo razgrnili po skalah ter se sončili na skalah kakor martinčki. Lačni smo izvlekli iz torb (oprtniki tedaj še niso bili v navadi) brašno ter veseli zagriznili v trdo malico. Ko smo se vsaj za silo otajali in osušili, smo jo naglo pobrali skozi Kot v Mojstrano.

V tej viharji, strašni noči se je ponsrečil Holst. Šel je v smeri čez Prag v Vrata. Ker so ga dobili blizu Praga ob neki skali šele 4. septembra zelo zasutega v gramoz, je mož tamkaj morda poskušal vedriti. Da so pa v tisti noči čez vse skale drli potoki in z njimi gramoz, je jasno. Usodno zanj je bilo, da ni šel skozi Krmo, kakor je

nameraval, da je bil brez vodnika na nepoznani poti in da je bržkone prepozno — že proti večeru — odšel iz Dežmanove koče.

Potrebno in prav je, da zveza prireja tečaje, uči in svari planince začetnike, da ne bo toliko mladih ljudi kakor zadnjih par let šlo zaradi nepotrebne in nepoučene drznosti v prezgodnjo smrt.

Vilko Mazi:

Poglavje o markacijah

Rousseau, ali kdor si že boji, je dejal, da bi bilo treba tistega, ki je postavil prvi plot na zemljo, za pete obesiti. Podobno obsojajo mnogi planinci, med njimi tudi priznani veljaki (n. pr. dr. Kugy) tistega, ki mu je padlo na um, da je pomazal prve skale v planinah z minijem in ustvaril tako zvane markacije. S tem da je namreč zvalil v posvečeno gorsko tišino najrazličnejšo „sodrgo“ z vsemi njenimi nadlogami, ki jih od tedaj ni ne konca ne kraja.

Ne da se tajiti, da je na tem dosti resnice, toda markacije same, kakor na splošno imenujemo ta kažipotna znamenja, so na stvari popolnoma nedolžne. Zli ljudje so hodili in hodijo še zmerom tudi po nemarkiranih potih. Po takih nemara še rajši, o čemer nam pričujejo razne tihotapske zgodbe. Zaradi markacij ne bo zla nič več in nič manj na svetu. Proti zlu samemu se velja torej boriti in to s primerno vzgojo, pa bomo dosegli več, nego če postrgamo te belordeče kolobarje z vseh skal in dreves ob naših planinskih poteh.

Planine danes niso in ne morejo biti torišče redkih izvoljencev, kakor so bile še v preteklem stoletju. Patriarhalne razmere tistih časov nikomur niso grizle živcev. Sprehod na Rožnik ali na Golovec je nudil že dovolj razvedrila tudi tistemu, ki je ves teden prebil ob prodajalnem pultu, ali pa lepo „z legnatjo“ prekladal zaprašene akte v kaki pisarni. Izlet na Šmarno goro pa je bil že dogodek, ki ga je hvaležno zabeležil kronist, če mu je prišel na ušesa. Da je bil „nor, kdor gre gor“ nad mejo gozdnega pasu, v „pusto in dolgočasno“ skalovje, je veljalo tedaj kot splošna sodba, ne samo pri nas, ampak celo v izrazito alpskih krajih. Neka ugledna alpinska revija poroča o znamenitem mogotcu, ki je na poti skozi Švico zavesil okna svoje kočije, da bi ne videl te „gnusne dežele...“

Današnji tempo življenja in izživljanja je postavil vso to lepo idilo na glavo. Nor je zdaj še tisti, ki „ne gre gor“, kajti krvavo je potreben oddiha v gorah vsakdo, ki daje v svojem delovnem času skupnosti, kar ta potrebuje od njega. Množice našega delovnega ljudstva so to že instinktivno spoznale. O tem nam priča skoraj nezasiščen naval na triglavske postojanke v lanski seziji. Märsikdo bi jo rad ubral v kako drugo plat, kjer bi našel več potrebnega miru, če — bi poznal pot. Takemu je dobra, zanesljiva markacija gotovo potrebna. Z veseljem jo bo pozdravil in ji sledil do zaželenega mesta. Nemogoče se je zanašati na to, da boš že dobil koga, ki ti bo pokazal, kako in kam. Prav tam, kjer bi ga najbolj potreboval, na kakem razpotju, boš zaman čakal nanj. Sicer ima tudi hoja v neznano svoje mikavnosti, toda za take podvige ne smeš biti omejen v času. V takem srečnem položaju pa smo le malokdaj. Dostikrat ti je na razpolago samo kak popoldan, morda le par kratkih ur, dovolj, da skočiš na kolo, če že nimaš ugodne zveze z vlakom ali avtobusom, pa si ogledaš še nepoznan kotiček v dosegljivi okolici. Tudi tam boš dobil zvestega spremljevalca v markacijah, če so na svojem mestu. Seveda: če so!

Tu in tam še zmerom naletimo na slabo in celo skrajno površno markirana pota. Ponekod se markacije kar drenjajo, najrajši tam, kjer jih je najmanj treba. Zato pa se boš zaman oziral po njih na kakem razpotju. Druga in ne dosti manjša površnost je, da zagledaš markacijo šele tik pred nosom, ker je postavljena pravokotno na smer poti in po možnosti še skrita za vejevjem ali grmovjem.

Kdor prevzame nalogo markiranja, ne bi smel pozabiti, da so markacije namenjene predvsem človeku, ki ne pozna terena, torej novincu. In z njegovimi očmi bi moral prav za prav gledati ta čas. Če ga je kdaj že samega zaneslo v neznano pokrajino, bo to lahko razumel in tudi zadovoljivo izvršil. Sicer pa mu je treba dopovedati, da so le tiste markacije dobre, ki so že od daleč vidne, torej dovolj velike in postavljene proti dolžini, ne pa proti širini poti. Nikoli ne more ena markacija služiti za obe smeri, razen na ostrem ovinku, pa še tam je bolje, da postaviš v vsako smer eno. Če je že treba štediti z barvo, ne stori tega na križiščih, zlasti v gozdu. Iz

izkušnje vem, da markirano drevo najrajši pade pod sekiro, zato zaznamuj še drugo in morda tudi tretje drevo v sosesčini. Ostala bodo potem najbrž vsa tri.

Po možnosti naj turist vidi od ene markacije do druge in to posebno v odprtem terenu. Zato si tudi izberi prihodnjo točko že z mesta, kjer si pravkar na delu. Opravi to delo najprej v eno smer do konca in šele potem v drugo smer spet do konca. Le tako si boš lahko izbral vselej najugodnejše mesto za nov znak.

Zgodi se, da človek po kakršnem koli naključju, zlasti v gozdu, v megli itd. zaide s prave poti ali pa nenadoma naleti na markirano pot, za katero pa ne ve, odkod in kam pelje. Dobro bi bilo, da bi za tak primer vsaj v večjih razmakih postavili napisne tablice z oznako obojestranske smeri in časovno razdaljo od te točke do skončiča. Ker pa vemo, kako je s takimi napisnimi tablicami (da jih rado „zmajujka“), če niso desetkrat pribite, bi jih za silo nadomestilo dovolj široko drevesno deblo, zlasti gladka bukev, ali primerna skala, odn. tudi kako gospodarsko poslopje ob poti.

Svoj čas so markirali z lisami minija. Takih markacij je po gorah še nekaj ostalo, čeprav so že stare 30 let in še več. Minij tedaj le ni tako slab, da ga zametuje Knafele v svojih „Navodilih“. Glavno za trpežnost je pač kakovost firmeža. To je zdaj težka skrb. Toda, prav za prav sem hotel povedati, da je markiranje z lisami sicer preprosto, a zelo nezanesljivo. Dostikrat najdeš na skali, pa tudi na drevesnem deblu podobno liso, ki je nastala prirodnim potom, pa te lahko prav grdo zapelje. Zato se mi vidi Knafečev način markiranja dosti boljši in ob uporabi dveh barv še najpreprostejši. Pomanjkljivost je kvečjemu v tem, da so markacije na vseh potih enake, to se pravi: povsod belordeče, dočim se drugod, n. pr. v Čehoslovaški poslužujejo različnih barv, zlasti v terenu, kjer se križajo različna pota, pa je tako orientacija dosti lažja. Drugod spet imajo za take primere s številkami označene markacije. Nekaj podobnega bo treba sešasoma tudi pri nas poskrbeti. Za enkrat pa to še ni tako pereče vprašanje. Z novim „Priročnikom za planince“, ki bo opremljen vsaj z dvo- če ne s tribarvnimi zemljevidi (markirana pota v rdeči barvi) in formatom, da pojde v vsak žep, bo ta skrb skoraj nepotrebna. Zal, da bo treba čakati na to prekorsno publikacijo še leto dni.

Zdaj, ko imamo pri vsakem planinskem društvu posebni markacijski odsek, tudi obnavljanje markacij ne bo zastajalo. Potrebno je le, da so ti odseki dobro organizirani in da vestno vrše svoje naloge. Ponekod so doslej še premalo povezani med sabo, za kar bo moral poskrbeti osrednji markacijski odsek pri Glavnem odboru PZS. Ta naj bi vodil tudi točno kartoteko vseh markiranih potov na republiškem področju. Seveda ga bodo morali pri tem vestno podpirati markacijski odseki poedinih društev. Vidim, da ima Glavni odbor PZS tudi to že v mislih in sem prepričan, da bo poskrbel še za pordnevni praktični tečaj markacijskih odsekov ter dosegel s tem najuspešnejše njihovo enotno delovanje.

H koncu še nekaj besed o varstvu markacij. So ljudje, ki jim je ta reč silno napoti. Na Šmarni gori n. pr. skoraj ni markacije, ki bi je tak zlikovec ne porabil za svoj „avtoportret“. Pa to manijo sem opazil še mnogokje drugod. Ni mogoče, da bi počel tako neslano bedarijo odrasel, zrel človek, zato je dolžnost šole, da tu poseže vmes s primernim poukom. No, nevarnejši so še drugi neprijatelji markacij, ki se spravijo nanje kar z nožem, ali s sekiro. Proti takim pa bo treba že strožjih sankcij, ker lahko domnevamo, da se te poškodbe vrše čisto namerno. Markacija je javna prometna naprava, naj je komu všeč ali ne. Kdor jo zlonamerno poškoduje ali odstrani, naj tudi prejme zaslužno plačilo, če ga drugo ne more izpametovati.

Letošnja Titova štafeta je bila mogočen izraz predanosti delovnih ljudi maršalu Titu. Delovno ljudstvo, ki zavestno z vsemi pozitivnimi silami in veliko mero dobre volje gradi socializem, je v času, ko smo napadeni in napadani od vseh strani, še bolj strnilo svoje vrste in z velikim poletom in ustvarjalno silo pristopilo k izvedbi letošnje Titove štafete, ki je že nekaj let pravi praznik delovnih ljudi in še prav posebej mladih pokolenj.

Po zamisli Uroša Župančiča sta rezbarja Janko Korošec starejši in mlajši izrezala iz divjega kostanja štafetno palico v obliki šopka planinskih cvetic, iz katerega se požene encijanov cvet in se izoblikuje krogla, v katero so unešene krasote slovenskega sveta. Mogočni simbol OF s peterokrako zvezdo krasí tretjino vrhnjega dela, v drugo tretjino je urezan solkanski most z lovorjevim vencem kot znakom svobodnega Slovenskega Primorja, tretjo tretjino pa krasí starodavni vojvodski prestol, obdan s trujevim vencem, kar znači, da se še bije boj za svobodo zemlje, kjer je tekla zibelka slovenstva, in za ljudstvo, ki čaka onstran Karavank svobode in priključitve k Titovi federativni socialistični Jugoslaviji. Na vrhu pa poganja iz petih plamenic vroč plamen, simbol ljubezni slovenskega ljudstva do Tita. Tov. Franc Krajcer, preskušeni mojster risbe, je tudi letos izdelal spominsko listino, ki predstavlja Slovenko v narodni noši in delavca, ki se bori za boljše življenje.

Gorski reševalci in jeseniški alpinisti so hoteli dati tej slavnosti še prav poseben povdarek. Uspelo jim je pritegniti k sodelovanju pri slavnostnem startu slovenske štafete na vrhu Triglava alpiniste iz vse Slovenije, še prav posebej pa alpinistične odseke iz industrijskih centrov Slovenije. Pisana družba mladih borbenih alpinistov se je preko Vrat in Praga v prav množičnem številu povzpela na Kredarico, našo najvišjo planinsko postojanko. Med mladimi alpinisti so bili tudi naši alpski smučarji, ki so in bodo našo domovino vedno častno zastopali na domačih, mednarodnih in olimpijskih tekmovanjih. Nekateri prav posebno drzni so se iz Vrat povzpeli na Kredarico celo preko zasnežene, v led okovane Severne stene. Takega obiska očaj Triglav v svoji tisočletni zgodovini še ne pomni.

Popoldne pred slavnostnim štartom se je nebo zameglilo in pooblačilo. Začelo je snežiti. Le redki so bili, ki so se spustili z zasneženim Triglavom v neenako borbo. Uspelo jim je na večer pristopiti na ponosno temo sivega orjaka. Ko se je zmrčilo, je zagorela na vrhu lučka, ki se je razplamtela v ogromen kres, znak in glasnik vsem ostalim, ki so zagoreli v noč od Rateč preko Ponc in Kepe, Debele peči, Planine nad Peričnikom, Možaklje in Bevšice pa vse do Zelenice in Dobrče. Raznobarvne rakete so razsvetljevale zvezdno nebo.

Daleč pred zoro v soboto 21. maja se je vila s Kredarice dolga vrsta, kateri so se na Malem Triglavu pridružili še Celjani, ki so prenočili v Planiki. V svežem jutru se je zbralo na vrhu Triglava preko 50 gornikov. Uroš Župančič je kot organizator slavnosti pojasnil veličino dogodka, ko slovenski alpinisti in gorski reševalci z mogočnega simbola slovenskega naroda neso pozdrave ljubljenemu maršalu. Ing. Deržaj je izročil s kratkim nagovorom štafetno palico prvemu tekaču, Čopovemu Jožu, našemu najboljšemu alpinistu in požrtvovalnemu gorskemu reševalcu, ki je kljub svojim pet in pol križem mladostnih korakov stekel v družbi ostalih alpinistov po zasneženem grebenu preko Malega Triglava proti Kredarici. Tam so že čakali alpski smučarji, ki so štafetno palico v drznih smukih prepeljali preko ledenika do studenca pod Begunjskim vrhom. Od tam dalje pa so jo prevzeli v svoje varstvo mladi alpski kadri. Skozi dolino Vrat so prenesli štafetno palico pastirji, gozdni delavci in lovci. Prvo slavnostno predajo smo doživeli v Mojstrani, kjer se je naši štafeti pridružila štafeta naše narodne vojske. Dalje sta tekli civilna in armijska štafeta skupaj preko polj skozi okrašene vasi in preko preprog pisanega cvetja, ki ga je ljudstvo nastlalo pod noge tekačem na vsej poti mimo spomenika talev nad Hrušico in prav do Jesenic. Mesto je bilo praznično okrašeno, ljudje so v gostem špalirju priredili tekačem pred vhodom v Železarno triumfalen sprejem, ki se je spremenil v navdušene ovacije. Nato so se zvrstile štafete dalje po Gorenjski proti Ljubljani in Beogradu.

„Zuro“.

Regionalni sestanek zasavskih planinskih društev je bil dne 30. januarja 1949 v Celju. Navzoči so bili zastopniki PZS, dalje so bila zastopana PD Celje, Zagorje, Hrastnik, Trbovlje, Laško, Kamnik, Domžale, Krško in Komite za turizem in gostinstvo LRS. Dnevni red je obsegal referat tov. Tineta Orla, organizacijska vprašanja, gospodarska vprašanja in raznoterosti.

Tov. Orel je podal bežen pregled o planinstvu in alpinizmu kot zgodovinskem pojavu na splošno, o planinstvu kot zgodovinskem pojavu pri nas in o nalogah planinstva v današnji družbeni stvarnosti. Popolnoma napačno je, da se gleda na planinstvo kot na pojav, ki naj bi bil izločen iz življenja. Kdor pogleda v njegovo zgodovino, bo videl, da ima planinstvo tudi svojo moralno vsebino, politično-gospodarski moment, estetsko in športno-fizikalno stran. Planinstvo mora biti tesno povezano s celokupnim družbenim dogajanjem. K temu nas sili že njegov postanek. Planinstvo je prišlo pri nas do svojega razmaha šele v drugi polovici 19. stoletja, ko je sprejelo boj z nemškim šovinizmom. Danes je lastnik vseh kulturnih dobrin naše delovno ljudstvo. Ker je tudi planinstvo do neke mere kulturni pojav, ima delavski razred pravico izčrpavati tudi ta kulturni fond. Naša naloga pa je, delovnemu ljudstvu približati naše gore in zbuditi v njem ljubezen do narave. Naloga današnjega planinstva pa je predvsem politične narave, to je graditev socializma, kar pomeni gospodarsko graditev in učvrstitev ljudske oblasti. Alpinistika ima še posebne naloge. Alpinistika, ki je eminentno predvojaška vzgoja, pripravlja mladino na skrajne napore, jih fizično krepi in usposablja za uspešne branilce naših meja. Mladino pa je predvsem politično vzgajati. Z apolitičnostjo v društvih in AO se mora zatorej brez-pogojno prenehati. Boljše je, da sicer taka društva ne eksistirajo, kajti od apolitičnosti pa do kontrarrevolucionarne dejavnosti ni daleč. Mladino pa je tudi odganjati od golega esteticizma, to je od golega poudarjanja lepote narave. Imeti mora vedno pred očmi, da socialistična družba sloni na pravem proletarcu-humanistu. Mladim ljudem je treba dopovedati, da so ravno v današnji družbi podani vsi razlogi za vedro in dobro družbo. To je treba prikazati zlasti našemu delavstvu. Predvsem v tem pravcu morajo usmeriti vsa društva tudi svojo organizacijsko delavnost. Šele potem, ko bodo v tem uspela, so izvršila svojo nalogo. Celjsko planinsko društvo je naslednik znamenite Savinjske podružnice, ki ima brez dvoma izredno velik političnogospodarski pomen za svoje področje. To je tisti predel slovenske zemlje, o katerem je nemški šovinizem in slovenski nemčur mislil, da je že v nemškem žepu. Zato je pravilen razvoj planinstva tu še posebno važen. Prej je vladalo tu nekako turistično-letovišarsko življenje, ki je slonelo na savinjskih kulakih. Ti so danes iz gospodarskega življenja izrinjeni in v tem se občuti velika vrzel. Dolžnost mladine je, da to vrzel izpolni, za to ima sicer najboljše namene, toda do sedaj je bilo v tem pravcu storjenega še zelo malo. Obstojajo objektivne in subjektivne težave. So zelo oddaljeni od gora, na drugi strani pa obstoji tudi kadrovska vprašanje. Ustvariti bo treba nov turistični kader iz vaše revščine, na katerem naj bi slonelo to novo življenje. Praksa je tudi pokazala, da ona društva, ki so tesno povezana s partijo, OF, sindikati itd., zelo dobro uspevajo, nasprotno pa hirajo društva, ki se temu izogibljujejo. Potrebno je opredeliti in objasniti pojme planinstva in alpinistike z ozirom na ostale panoge fizikulture. To je nujno, da bodo znali ločiti šport od alpinistike. Navaja, da alpinistika načelno ni šport, četudi vsebuje gotove športne momente. Važno je predvsem to, da ima šport v sebi duh medsebojnega tekmovanja, kar se pri alpinistiki strogo pobija. Nekatera zasavska društva so pokazala iniciativo za ustanovitev AO-ov. To je toplo pozdraviti, kajti AO ne smemo postavljati samo ob vznožjih gora, ampak tudi povsod drugod. S tem bomo prenesli to miselnost tudi na vsa ona društva, ki jih danes smatramo kot nekaka gospodarska društva. Na ta način pa bodo v društvo pritegnjeni tudi drugi ljudje. — Sekretar PZ je v kratkih obrisih podal razvoj planinske organizacije od osvoboditve pa do danes in naglasil, da imajo zasavska društva specifične pogoje, ki se bistveno razlikujejo od gorenjskih društev. Rak rana teh društev je, da se društveni funkcionarji vse preveč bavijo z gospodarskimi problemi mesto s tem, kako bi pritegnili mladino in kako bi jo vzgajali. Dalje je nujno potrebno, da se društva tesno povežejo s krajevnimi političnimi organizacijami. Društva, ki so to že storila, uspešno delujejo, ker jim politične organizacije vsestransko pomagajo in dajejo iniciativo za pravilno delo. Druga napaka teh društev je, da premalo zajamejo v svoje področje okolico. Tako naj na primer društvo v Celju usmeri svoje delovanje v vso Savinjsko dolino. Na potrebnih mestih naj postavi poverjenike in potem njih izvaja svoje delo. V manjših krajih, ki nimajo pogojev za

življenje, nima smisla ustanavljati samostojna planinska društva. Konkretno delo se bo pokazalo v „planinskem tednu“, ki bo letos septembra. Namen je, da v tem tednu pokažemo, kaj smo storili in kaj še imamo namen storiti, in da pritegnemo čim več ljudi v planinsko organizacijo. V mesecu markacij bodo markirana nova pota, zlasti pa ona, ki so bila važna za časa osvobodilne borbe. Letos bodo v vsej Sloveniji predvajani normalnotračni planinski filmi. Prikazano bo življenje v naših tečajih, v sovjetskih in švicarskih gorah itd. Bo to pet filmov, ki bodo izpolnili cel večer. Društva naj za poset teh predstav izvedejo močno agitacijo, akcijo za pridobitev članstva, prirede večje izlete v Julijske in Kamniške Alpe. Zajeti je predvsem kmečko in industrijsko mladino. Celjsko društvo ima 53 % mladine. Njihova vzgoja v AO-ju je na najboljši poti, imajo redne sestanke, ki se jih alpinisti polnoštevilno udeležujejo. V odseku vlada železna disciplina. Vključena so tudi politična predavanja. Kmečke mladine pa Celje do sedaj še ni pritegnilo. V Trbovljah imajo samo na gimnaziji preko 80 članov mladincev, primanjkuje jim pa predavateljev in voditeljev. Skupnih izletov v oddaljenejši kraje ne morejo izvesti, ker nimajo avtomobila, po večini so pa tudi vsi zelo zaposleni s planskim delom. V Hrastniku je stanje podobno onemu v Trbovljah, prav tako v Zagorju. PD Laško ne more računati na mladino, ker je povečini navezana na Celje, kamor se vsak dan vozi z vlakom. PD Kamnik ima med člani 40 % mladincev, in redne sestanke AO. Umestno bi bilo prirejanje mladinskih množičnih izletov, ki naj bi jih mladinci sami vodili. Društva v povezavi z mladino v splošnem niso uspela. Najuspešnejše bo, če društva zadolže mladince, da sami pritegnejo mladino v planinstvo, ter jo sami tudi dalje vodijo. Isto naj bi veljalo za pritegnitev kmečke mladine. Na osnovi diskusije so se sprejeli sledeči sklepi: Planinska društva naj se najtesneje povežejo s komiteti, katerim je prikazati vse društveno delo. Partija bo društvom vsestransko pomagala. Vsako planinsko društvo naj ima v svoji sredi človeka, ki bo zlasti skrbel za vzgojo mladine in o tem redno poročal na odborovih sejah, organiziral izključno mladinske planinske sestanke in vključil mladino v delo z raznimi referati, s prikazovanjem planinske organizacije in prirejanjem množičnih izletov. Najuspešnejša pot za pritegnitev mladine je tesna povezava s strokovnimi šolami in s sindikati v podjetjih in ustanovah. Ker zaradi težkoč pri železniškem prometu ni mogoče prirejati skupinskih izletov na oddaljenejši vrhove, naj se organizirajo izleti v okoliška predgorja. Pri organizaciji skupinskih izletov naj se planinska društva naslonijo na Putnika v Celju in Zagrebu, ki ima planirane že vse izlete in zagotovljene vlake in bi lahko marsikdaj odstopil pri svojih izletih kak vagon tudi planinskim društvom. V bodoče bodo prejemale prehrano iz zajamčene preskrbe in po zmernejših cenah le člani, nečlani pa samo iz prostih viškov in po višji ceni. V zvezi s tem so gorenjska planinska društva na takem sestanku na Jesenicah sklenila, da bodo živila iz prostih viškov skupno nabavljala. Morda bi bil tak sklep umesten tudi za zasavska društva. Društva morajo poskrbeti, da bodo nižje ležeče postojanke tudi v bodoče obdržale svoj planinski značaj in da ne postanejo običajne gostilne. Za gradbena dela so prejela društva kredite šele novembra 1948, izčrpati pa jih je bilo treba že do 31. decembra 1948. Društvo v Hrastniku je prejelo za postojanko na Kalu 220.000 din, Kamnik za Cojzovo koč 300.000 din, Trbovlje za Dom na Mrzlici in koč na Kumu 150.000 din. Pripravljalna dela za postavitev Doma na Veliki planini vodi koordinacijski odbor, ki sestoji iz zastopnikov društev v Domžalah, Kamniku in Ljubljani ter iz zastopnikov PZ. PD Laško gradi koč na Šmohorju, in je prejelo od OLO kredit 300.000 din. Društvo v Trbovljah bo prejelo za razširitev Doma na Mrzlici in dopolnilna dela koč na Kumu 300.000 din. PD Krško naj za obnovo koč na Lisci čimprej dostavi načrte obenem s proračunom. Mnoga društva so v preteklem letu močno grešila pri pobiranju prispevkov za PZ. Ne vpoštevajo, da je PZ vezana tudi na dohodke, ki jih prejema od članskih znamkic. Še bolj kritično je s prispevki GRS. Društva se morajo zavedati, da so te prispevke plačali člani in da torej niso last društev. Ker se iz teh prispevkov krijejo vse potrebe za GRS, naj društva z odvajanjem teh prispevkov ne čakajo več. V skladu z navodili FISAJ-a je tudi PZ izdelala finančnomaterialni pravilnik, ki je obvezen za vsa društva.

Društva so v letu 1948 izvršila sledeča obnovitvena dela: V Domu na Korošici je Celjsko društvo izvršilo razna popravila v vrednosti okoli 20.000 din. K Mozirski koči na Golteh je napravilo prizidek, ki je že pod streho, do meseca maja bo pa popolnoma gotov. Na Korošici je urejena zimska soba. Celjani žele postaviti v bližini Mozirske koč veliko planinsko postojanko. Društvo je v svoj petletni plan postavilo

gradnjo velikega doma na Okrešlju. Ker meje še niso urejene, naj se ta gradnja prenese na Golte. Savinjska dolina je v pogledu turizma še docela neobnovljena. Društvo v Kamniku je v letu 1948 povečalo Cozovo kočo na Kokrškem sedlu. Zasteklití mora še okna, prestaviti vodovod in stranišče in urediti zimsko sobo, v katero bo postavilo štedilnik, v koči pa opremiti ležišča. Vsa dela bodo gotova do spomladi. V koči na Kamniškem sedlu namerava obnoviti vhodna vrata in vse pode. Vstavili bodo tudi nova okna v obeh postojankah. PD Domžale je že pisмено pozvalo strokovnjaka, ki bo pregledal teren za žičnico na Veliki planini. Zganje apna in tesarska dela so že preskrbeli. PD Laško je kočo na Smohorju v surovem stanju že dogotovilo. Društvo v Trbovljah seka 50 m³ lesa, ki ga bo rabilo pri obnovitvenih delih koče na Kumu. Dom na Mrzlici bodo nad kletjo povečali v izmeri 10 × 5 m. S tem bosta pridobljeni dve sobi in ena shramba. Koča na Kalu, ki je bila 15. VIII. 1948 otvorena, je dolga 13 m in široka 7.50 m. Ima verando in dva precej velika prostora. Na vrhu sta dve sobi, v eni je šest, v drugi šestnajst postelj. V letošnjem letu nameravajo postojanko razširiti in postaviti še dve sobi v izmeri 8 × 6.50 m. Hkrati bodo napeljali vodovod in skušali postojanko elektrificirati. Koča na sv. Gori, ki je precej velika, je dograjena do prvega nadstropja, kjer je sedem prostorov, med temi dve skupni ležišči (eno za moške in eno za ženske). V preteklem letu so nabavili ves material za zunanjo dograditev koče. Z nadaljnjimi deli bodo pričeli konec februarja. Občutno jim primanjkuje inventar. Črez poletje je postojanka stalno zasedena. V tekočem letu nameravajo temeljito izdelati tudi pritličje. V ta namen potrebujejo izredni kredit, ki naj bi ga dodelila PZ.

Delovni sestanek delegatov federalnih planin. zvez v Žabljaku pod Durmitorjem.

Minila je mučna vožnja z vlakom in rano zjutraj smo se po deževni noči pripeljali v mesto Ruda, ki je bila zadnja železniška postaja. Ogledali smo si mesto, kjer je bila osnovana prva proletarska brigada NOV. Tu smo se spoznali z delegati iz Bosne in Hercegovine in z onimi iz Srbije, s tovariši iz Zagreba smo bili pa že stari znanci z dolge poti. Ko je bila ura daleč preko poldneva, je prišel po nas kamijon, ki je imel nalogo, da nas potegne po klancih in skozi soteske preko Plevlja v Zabljak, gorsko mesto tik pod Durmitorjem. Vožnja je bila edinstvena, na 150 km dolgi poti smo imeli priliko občudovati vso lepoto črnogorskega gorskega sveta in prav tako držno in vzorno vožnjo našega soferja. V poznem popoldnevu smo dospeli v črnogorsko mesto Plevlje. Vožnja dalje je postajala vedno bolj pestra in romantična. Takoj za Plevljem smo zapeljali v divjo sotesko, ki je tudi nas Slovence popolnoma zadovoljila; priznati smo morali, da take lepote nimamo v naših alpskih tesneh. Ko pa je naš kamijon prižgal žaromete, smo zavozili na zasilni most nad Taro; nismo se mogli nagledati imenitne zgradbe, z mogočne višine 165 m smo zrlí v tesen reke Tare. To so lepote, s katerimi se morejo primerjati le najlepši predeli naših Alp in alpskega sveta v tujini. Pozno ponoči smo zagledali obrise Durmitorja, ki so ga zavijale megle. Bliski so parali nebo, pripravljalo se je k nevihti, pa smo jo prehiteli; razbesnela se je šele, ko smo mi že udobno spali v prijaznem mestnem hotelu v Zabljaku.

Drugo jutro je lilo kakor iz škafe. Mogočni Durmitor nas ni hotel sprejeti; prav je tako, izvršiti smo morali svoje nalogo. Zatekli smo se h gostoljubnemu upravniku hotela „Durmitor“, ki nam je radevolje odstopil najlepše prostore za naše zborovanje. Prisedli so Bosanci in Hercegovci, tovariši iz Crne gore in iz Srbije, Slovenci smo dobili svoje mesto med njimi, skupaj s tovariši iz Zagreba. Tov. Vojan Špicar je pozdravil uvodoma številne navzoče delegate in nakazal nujnost in namen tega delovnega sestanka, na katerem naj bi se ustvarili pogoji za tesno sodelovanje med posameznimi federalnimi planinskimi zvezami. V živi diskusiji, pri kateri so sodelovali prav vsi delegati sproščeno in tovariško, je bilo nakazanih nekaj napak dosedanjega dela v posameznih zvezah in pri Savezu samem, hkrati pa so delegati sporočili izboljševalne predloge, na osnovi katerih bomo delali v bodoče za zdravo rast množičnega ljudskega planinstva, ki naj v največji meri koristi našemu človeku iz tovarn in gradilišč ter človeku na vasi ter mu nudi v bogastvu prirode priliko za počitek in odmor, ki mu večata delovni polet za dosego in presego planskih obvez. Prav tako pa smo slišali tudi pozitivne izboljševalne predloge za poživitev našega alpinizma, ki mora v mladih prihajajočih alpskih kadrih večati domovinsko ljubezen in zavezati vsakega mladince, da si nenehoma krepi v visoki šoli gora moralne in fizične sile, ki so potrebne, da čuvamo vsikdar in proti vsakomur dragocene pridobitve narodnoosvobodilne vojne.

Vse delegacije so si bile edine, da se morajo poglobiti stiki med posameznimi planinskimi zvezami in storjen je bil sklep, da se bodo posamezne planinske zveze prizadevale povečati sodelovanje. Planinstvo v bodoče nikakor ne sme biti privilegij desetine izbrancev, temveč mora postati bogata last delovnih ljudi in širokih slojev ljudstva. Alpinizem pa mora postati visoka šola prihajajočih pokolenj. V šoli gora moramo prekaliti in skovati našega novega mladince, ki bo pravi lik fizikulturnika in bo pripravljen vedno izvršiti oporoko onih, ki so se plemenito žrtvovali za naše in naših potomcev boljše življenje. Pripraviti moramo naše gornike, da bodo pravilno pojmovali in poznali planske obveze gospodarskega plana in planinske petletke.

Nakazana je bila potreba smotrnega in načrtnega dela naše propagande. Za vsako ceno pa je treba doseči tesno povezavo z mladinskimi in pionirskimi organizacijami, ki predstavljajo življenjski sok planinskega pokreta. Sistematično je treba pričeti s spoznavanjem planinskih predelov naše svobodne domovine, izmenjati je treba instruktorje in prirejati napredek jugoslovanskega ljudskega planinstva in alpinizma. Sklepi, ki so bili sprejeti v temnem sodelovanju vseh delegacij, so brez dvoma pozitivni in nam dajejo najboljše perspektive za zdravo rast našega ljudskega planinstva in v vseh federalnih edinicah. Slovenskim gornikom je to delovno zasedanje naložilo velike obveznosti.

Ko je prenehalo liti, so se megle dvignile in mogočni Durmitor je pokazal svoje obličje njim, ki so določili tudi njemu mesto v jugoslovanskem planinstvu. Drugi dan je celo dovolil, da smo poromali k njemu v goste, celo na teme Bezimenega vrha jim je dal pristopiti in najbolj podjetnim in drznim je tudi Bobotov Kuk dovolil poset. Zadovoljni s koristnimi zaključki kongresa in planinskimi lepotami Crne gore so se udeleženci sestanka vrnili v domače kraje.

U. Z.

Prvi zvezni zlet pionirjev planincev. V dneh 7., 8. in 9. maja 1949 je bil I. zlet mladih planincev. Zlet je bil zveznega značaja; zastopstvo pionirjev iz bratskih republik je bilo precej močno. Večina udeležencev pa je bila iz Slovenije. Namen zleta ni bil doseči čim večjo udeležbo, temveč izbrati najboljše pionirje, ki ne bodo hodili v gore le zaradi uživanja, ampak bodo svoje izkušnje in opazovanja prenašali na mlajše člane in jih pridobivali za planinstvo. Za pionirje pripravljena razstava fotografij ter sportskih potrebščin je vzbudila veliko zanimanje mladih tovarišev. Na Gradu, kjer jim je članstvo AO PD Ljubljana tolmačilo panoramo s posebnim ozirom na planine, jim podalo kratek pregled zgodovine Gradu in Slovenske zemlje in jim na Saneh praktično pokazalo, kako se pleza, se je njihova želja po obisku planin še okrepila. Taborni ogenj za Rožnikom, tople besede starega tabornika Kunaverja in sproščenost, ki jo nas more mladini nuditi le priroda, so bile dobra priprava za pot. V nedeljskem jutru nas je popeljal vlak do Martuljka. Množico pionirjev smo porazdelili med vodice, člane AO iz Gorenjskega kota in Ljubljane, ter jo mahnil Pod Srec; en del pa je ostal na enem ondodnih snežišč. Vso pot živahno povpraševanje — kaj je to, kaj ono. Zanimali so se za zgodovino NOB, za partizanske borbe v planinah, za imenoslovje, za rastline; premnogi pionirji so si natrpali beležnico s pripombami, ki bodo dale snov za „Pionirja“ v Sloveniji in za razne liste po drugih republikah. Z zanimanjem so opazovali pionirji iz drugih republik slalom, tekmo, ki jo je priredilo FD Gregorčič prav njim v čast. Drugi zopet so se seznanjali s tehniko hoje v snegu in nevarnostmi gora. Pri sestopu v Martuljek niti utrujeni niso bili, še vedno so živeli pod vtisom planinskega sveta in lepote naše zemlje. Ko smo se po večerji v domu Staneta Rozmana vračali z vlakom proti Jesenicam, so pionirji še vedno ne-utrudno izpraševali. Spremljevalcem pa je bilo hudo, ko so s pionirji prispeli na Jesenice. Prej so jih poučili, kako grdo je trgati planinske cvetice. Pionirji so jih poslušali in nihče si ni utrgal več cvetic kot mu jih je bilo potrebno za herbarij. Odvratno sliko pa so imeli pred očmi na jeseniškem kolodvoru, ki se ta dan ni zdel center planincev, ampak planinskih vandalov. Množični primeri kršenja uredbe o zaščiti planinske flore niso napravili baš ugodnega vtisa na najmlajše, a tudi spremljevalci so marsikatero pripomnili na račun brezvestnežev. Na ljubljanskem ko-

lodyoru smo se zvečer poslovili od njih. Vsem je ostala ena topla misel: čimprej zopet nazaj v planine! Domenili smo se s člani pionirske zveze, da bomo v bodoče večkrat prirejali skupne izlete in tako mladini odprli pot v gorski svet; še posebej pa bomo priporočili našim društvom, naj stopijo v stik s krajevnimi štabi najmlajših ter z njimi organizirajo planinske izlete. Da je ta pot vzgoje pravilna, smo mogli vsi posneti iz opravljenega izleta. Ko so pionirji v ponedeljek zapuščali Ljubljano, so odnašali s seboj mnogo lepih vtisov. Iz izraženih zahval pa moremo sklepati, da jih bomo mogli kmalu zrova sprejeti v naših planinah, kjer bo lo deležni vse naše podpore tako pri vodstvu kot pri izbiri izletov in vzponov.

Zimski alpinistični tečaj je organiziral AO Jesenice v dneh od 23. do 27. aprila 1949 z izhodiščem na Vršiču. Namenjen je bil vzgoji novega kadra. Tečaja so se udeležili tečajniki iz Mojstrane, Kranja in Skofjeloce. V soboto, dne 23. IV. t. l. so tečajniki zapustili Jesenice z vlakom ob 14.45. V Kranjski gori je dobil vsak tečajnik določeno količino konzerv, da se je prenos hrane enakomerno porazdelil. Po večerji je tov. Krušič otvoril tečaj in povedal, da morata vladati popolna disciplina in tovarištvo. Jaka Čop je povedal program naslednjega dne ter značilnosti poti, tov. Krušič pa je predaval o „Razvoju alpinizma pri nas“. Stražisar je naštel vse naše nove in po vojni ponovljene smeri, nato pa se je začelo živahno razpravljanje o raznih smereh v Julijskih Alpah. V nedeljo, dne 24. IV. t. l., so tečajniki ob petih odšli po pobočju Mojstrovke in Travnika do pod Spička, oddol pa ob 11. uri do Malega kota med Malim in Velikim Peleem, na sedlo med Bavšico in Koritnico, preko planine Bale do Bavšice, od tam pa v Bovec, kjer je bilo vse pripravljeno za skioptično predavanje, ki je bilo ob polsedmih zvečer. V ponedeljek, dne 25. IV. t. l., so se s kamionom odpeljali iz Boveca do Soče, od tam so se povzpeli čez prelaz Za skalo na Velika vrata med Celom in Kalom, na Lopučnico ter k koči pri Sedmerih jezerih. Proti večeru so nekateri obiskali še Tičarico. Okoli gorskih velikanov so se začele poditi megle, ki so oznanjale spremembo vremena. V torek, dne 26. IV. t. l. dopoldne zaradi slabega vremena ni bilo vzponov. Ob 10. uri je predaval tov. Krušič o poti slovenskega alpinizma in o ocenjevanju smeri. Po kosilu je dal tov. Krušič vsakemu tečajniku na prosto, da gre naprej preko Hribaric v Planiko ali pa se vrne čez Komarčo v Bohinj. Pet se jih je odločilo, da se vrnejo, ostali pa so krenili ob 1. uri naprej. Deževalo je, vrhovi so se zavili v goste megle. Še predno so tečajniki prišli na Hribarice, je začelo snežiti. Po tri in polurni hoji so dospeli v Planiko, kamor so prišli tudi vajenci industrijske metalurške šole, ki so nameravali skupno s tečajniki prižgati na predvečer praznika O. F. na vrhu Triglava kres. Ta pa je odpadel, ker je še snežilo. V sredo, dne 27. IV. t. l., se tečajniki zaradi slabega vremena niso povzpeli na vrh Triglava; vodstvo tečaja je sklenilo, da se vrnejo skozi Krmo v dolino, kamor so odšli tečajniki dobre volje in z željo, da se tak tečaj skoraj ponovi. Janja Frelih.

Posvetovanje jugoslovanskih planinskih zvez je bilo v dneh 1., 2. in 3. aprila 1949 na Popovi Sapki na Šar planini v LR Macedoniji. Sestanka so se udeležile vse planinske zveze razen črnogorske, (ki kljub krasnemu gorskemu svetu v tej deželi še danes ni organizirana!). Namen zborovanja je bil ugotoviti in odpraviti osnovne napake pri jugoslovanskih planinskih organizacijah in izdati mere in ukrepe za množični razmah planinstva v državi in vzgojo članstva.

Predvsem se je treba tesno povezati z množičnimi organizacijami in pritegniti kar največ delovnih ljudi k aktivnemu sodelovanju v planinstvu. Treba je ustvarjati v šolah, zadrugah, uradih itd. planinske družine kot osnovne enote planinstva, v sindikatih, mladinskih in drugih organizacijah razviti živo propagando za pristopanje in aktivno udejstvovanje v planinstvu. Da se dobe podatki, na podlagi katerih se bo spremljal razvoj organizacije in socialno politična struktura članstva, je treba posvetiti večjo pažnjo statistiki in evidenci. Vse množične organizacije (sindikati, NO, AFZ, Zveza pionirjev, NOV in zlasti tudi Gimnastični savez Jugoslavije), morajo imeti v planinskih organizacijah svoje zastopnike. Planinske in množične organizacije naj prirejajo skupne izlete, planinska društva naj zlasti omogočajo planinske izlete, taborenja itd. mladinskim delovnim brigadam po njihovem povratku z dela. Zlasti pionirskim organizacijam je treba učinkovito pomagati; pri PZJ naj se ustanovi komisija za sodelovanje s pionirji, enako naj se pri republičkih zvezah in društvih ustvarijo odseki, ki poskrbe za planinsko vzgojo pionirjev, za prirejanje pionirskih planinskih tečajev, izletov in taborenj. Omenjeni odseki morajo pionirskemu podmladku priskrbeti opremo in rekvizite za izvajanje planinskega sporta.

Planinske zveze, društva in družine morajo skrbeti za planinske domove in zavetišča, razširiti in z lastnimi sredstvi izpolniti omrežje planinskih koč in jih medsebojno povezati. PZ Slovenije nudi drugim zvezam pomoč in nasvete pri izdelovanju načrtov za planinske zgradbe. Zapuščene, a še uporabne vojaške zgradbe, koče in planšarske bajte v gorah naj se preurede v planinska zavetišča. Planinska društva naj vsem množičnim organizacijam pomagajo pri izbiranju sveta in gradnji domov v gorah z nasveti in prostovoljnimi delom, ki naj se sploh načrtno izvaja pri planinskih zgradbah. Zaradi načrtnega snovanja pri planinskih zgradbah naj vse zveze do 1. IV. 1949 izdelajo perspektivne plane dela in načrte tipov planinskih koč in zavetišč. Planinske organizacije naj pri svojem delu vzdržujejo ozke stike s komiteti za turizem, z ministrstvom za šume (zaradi gradiva za koče in pomoči pri gradnji) ter z ministrstvom trgovine in preskrbe zaradi dobave živeža za planinske koče. Planinska oprema naj se deli planinskim društvom po njihovi aktivnosti; društva so dolžna sporočati predloge glede izboljšanja rekvizitov ter naj skušajo izdelovati orodje (vrvi, kline itd.) z lokalnimi sredstvi. Izboljša naj se radijska služba, ki naj se uporablja za izpopolnitev reševalne službe in meteorološkega poročanja v planinah. Zaradi nabave fotomateriala naj se planinske organizacije vključijo v obstoječe fotoamaterske organizacije.

Vsak planinec naj bo obenem tudi agitator. Prirejajo naj se v sindikalnih podružnicah, solah, tovarnah itd., planinska predavanja, ki naj obravnavajo vpliv planinstva na zdravje in moč prebivalstva. Planinski časopisi naj se izpopolnijo v pogledu idejne ravni, organizacijske strani in splošne kvalitete ter naj se objektivno bavijo s problemi planinstva. Planinske revije Slovenije in Hrvatske naj obdelujejo gradivo ostalih zveznih republik. PSJ naj v letu 1949 organizira planinsko razstavo, da filmskim podjetjem pobudo, da snemajo planinske izlete in vzpone in na ta način razširijo smisel za planinstvo in lepoto naših planin med ljudstvom; tudi naj poskrbi za smotrno dodelitev filmov in svrhu propagande planinstva.

Planinsko delo je treba odločno povezati s splošnim političnim in gospodarskim delom v državi. Važen je boj za dviganje idejnosti v planinskih organizacijah, glavno vsebino določata planinstvu narodna revolucija in izgradnja socializma. Naloga planinskih društev je vzgajati svoje članstvo v duhu neizmerne ljubezni do domovine in razvijati v njem one lastnosti, ki krepijo obrambno sposobnost ljudstva. Na izletih in turah je treba gojiti tovarištvo, disciplino, požrtvovalnost in smisel za kolektivnost. Posebno pozornost je treba posvečati vzgoji kadrov in vsestranski politični in strokovni vežbi vadiateljev in nastavnikov. Pionirske organizacije naj se bolj kot dosihdob vodijo po potih osvobodilnih bojev, uvajajo v zgodovino partizanskih podvigov in obisk spomenikov iz narodno osvobodilne vojne. Ob narodnih praznikih naj se organizirajo izleti in pohodi v gore. Planinci naj se živahno udeležujejo pri gospodarskih akcijah v državi, tako pri pogozdovanju in odkrivanju rudnega bogastva v zemlji, pri varstvu prirodnih znamenitosti in spomenikov, in sodelujejo po svojih močeh pri znanstvenih akcijah raznih institutov in oblasti, pri rekonstrukciji naše vasi, pomagajo pri delu na polju in v gozdu, telesnovzgojnim organizacijam pri gradnji njihovih objektov itd.

Planinska zveza Jugoslavije naj priredi tekmovanje med posameznimi republikami planinskimi zvezami in izdela pravilnik za te tekme; naj organizira najmanj enkrat mesečno zaradi povezave in živahnega sodelovanja sestanke s predstavniki posameznih zvez, ki naj redno pošiljajo osrednji zvezi poročila, statistike itd. Planinski zvezi Jugoslavije se naroči, da po vsej državi organizira gorsko reševalno službo, da osnuje planinsko organizacijo v Crni gori, da v sodelovanju z ministrstvom za narodno obrambo uredi nabavo kart ter prične z delom za ustvaritev skupne terminologije. Končno pozivlje PZJ vse republiške zveze, da se v največjem številu v družbi z drugimi organizacijami udeležijo Titove štafete ob rojstnem dnevu maršala Jugoslavije. Naslednje posvetovanje PZJ bo v oktobru 1949 na Nanosu, kjer se bo v glavnem obravnavala zagotovitev materialnih sredstev za razmah planinstva.

Popravek. V četrti številki 1949, Pl. v. smo na strani 118 v članku „Planinske nesreče v letu 1948“ pomotoma poročali, da sta se na Jalovecu v decembru leta 1948 smrtno ponesrečila Mirko Zgaga in Ivan Gropuzzo, člana AO PD Zagreb. Vest ni točna, imenovana planinca sta v dokaj težkih okoliščinah opravila navedeno turo ter se zdrava vrnila v dolino. Vzpon in doživljanje na tej turi sta hrvatska alpinista tudi opisala v reviji „Naše planine“ na strani št. 73 in sl.

Uredništvo.

Sovjetski alpinizem. V lanski oktoberski številki je prinesla poljska alpinistična revija Tatarnik (glasilo visokogorske skupine Polskega Towarzystwa Tatrarskiego) nekatere informacije o sovjetskem alpinizmu, iz katerih povzemamo naslednje podatke. Ruski alpinizem se je pričel razvijati leto 1928, ko je bila ustanovljena Proletarska zveza planincev v Moskvi. Od tega leta dalje je razmah alpinizma v URSS podpirala tudi država, ki smatra, da alpinizem krepi voljo, disciplino, moč, vztrajnost in požrtvovalnost. Ruski alpinisti so od takrat izvršili vrsto prvovrstnih vzponov v Kavkazu, Pamirju in Tianšanu. Danes je v URSS 12.000 izurjenih alpinistov, ki se dele na osnovi teoretične in praktične izobrazbe v več kategorij. Najnižja skupina (alpinist URSS prve stopnje) šteje 12.000 alpinistov, to se pravi, da so to stopnjo dosegli prav vsi organizirani planinci. Da dosežeš to stopnjo, moraš imeti športno diplomo prve stopnje, ki jo pridobiš z vzponom na goro, visoko nad 5600 m, z obvladanjem splošnih alpinističnih spretnosti, pojmov reševanja, orodja in topografije. V sledečo stopnjo (alpinist URSS druge stopnje) se sprejme kandidat, ki je najmanj tri mesece služboval kot alpinistični nastavnik in zmagal najmanj dva vrhova nad 6500 m. Takih alpinistov je v državi okrog petsto. Tretja kategorija obsega le okrog šestdeset alpinistov, ki imajo naslov „mojstri alpinizma“. Gorniki, ki so si pridobili prav posebne zasluge za razvoj alpinizma v zvezi sovjetskih republik, se zovejo „Zasluzni mojstri alpinizma“; samo trinajst jih je, ki nosijo ta častni naslov. Podobna razporedba je uvedena v Sovjetski državi za vse športe. Povdarja se, da je alpinizem tekmovalni šport. Alpinizem in sploh vse športe (h katerim se prišteva tudi šah) upravlja Državni zavod za telesno vzgojo in šport, ki ima poseben komite za alpinizem in alpinsko sekcijo. Poleg tega so še razna društva, ki se pečajo z alpinizmom, tako n. pr. združbe dijakov itd. Vlada izdatno podpira alpinizem, l. 1947 je samo alpskim vezbalnim taboriščem sindikalnih združb izplačala nad deset milijonov rubljev podpore. Zaradi nevarnosti, ki jim je alpinizem podvržen, so za ta šport izdali posebne predpise. Predno se skupina alpinistov odpravi na pohod v gore, mora dobiti od predstojništva dovoljenje za gotove vzpone, ki se določijo po zmožnostih udeležencev in po kakovosti tehničnih sredstev, ki jih imajo. Odhod v gore morajo javiti najbližji reševalni postaji. Zaradi teh ukrepov samo zadostno opremljeni in izvežbani gorniki izvajajo težje ture in so gorske nesreče razmeroma redke. Teoretična in praktična vzgoja alpinistov se vrši v fizikalnih centrih v klubih, v stalnih in pokretnih taboriščih, pa tudi neposredno pri vponih in na odpravah. Kader kvalificiranih učiteljev alpinizma je štel že leta 1939 petsto nastavnikov. Danes jih je gotovo že mnogo več. Alpinistične tekme so ob priliki tako imenovanih alpinjad, katerih organizacija pa nam ni natančneje znana. Alpinisti se udeležujejo tudi v znanstvenem proučevanju gornišstva v okviru telesne vzgoje. Med 12 spis, priznane najzanimivejšimi izmed 237 razprav, ki so jih športni znanstveniki napisali v letu 1947, je tudi delo znanega nam sovjetskega gornika J. Abalakova „O tehničnem napredku alpinizma“. Tudi planinstvo je v URSS dokaj razvito in uživa podporo sovjetskih oblasti. Imajo posebno medaljo „Turist URSS“. V tej spodnji skupini se razlikujejo turisti nautiki (jadranci), pešci, smučarji in kolesarji. Tudi od teh športnikov se zahteva poznanje nekih teoretičnih in praktičnih spretnosti.

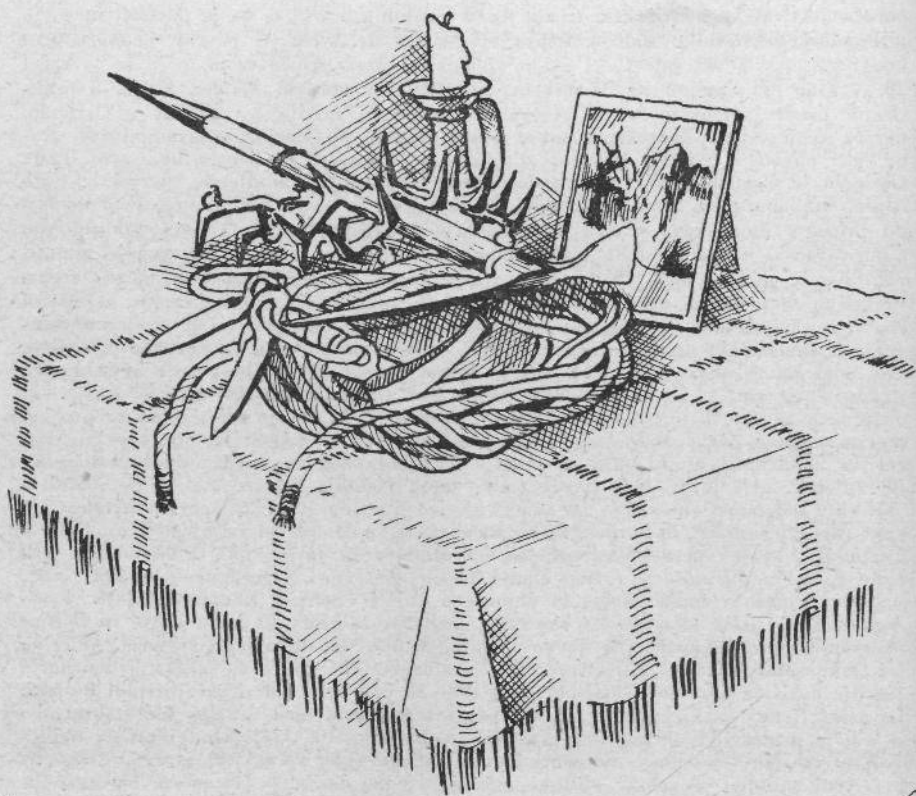
Alpinizem v Avstriji. Medtem ko Nemci iz bivšega Rajha še niso obnovili planinske organizacije in tudi še nimajo planinske revije, so Avstrijci že pred leti zopet osnovali svoj Alpenverein, ki ima že nad 50.000 članov in izdaja že 4. leto svoje glasilo Berge und Heimat (Gore in dom) in mesečni vestnik Mitteilungen des O. A. V. Prvi izhaja na Dunaju (urednik Richard Grumm, alpinskoliterarni svetovalec pa znani strokovnjak za plazove in planinski pisatelj Walther Flaig). Mitteilungen pa v Innsbrucku. Iz bogate vsebine letnika 1948 „Berge und Heimat“ naj navedemo nekatere zanimivosti. Vrhunski alpinizem je zastopan z l. 1947 opravljenim vzponom čez 700 do 1000 metrov visoko Laliderer Nordwand, (Nordverschneidung) v Karwendlu, ki je bila že popreje v l. 1946 preplezana v skrajno težavnem direktnem vzponu. Prvi zmagovalci so bili v l. 1946 Hias Rebitsch, Sepp Spiegel in Kuno Rainer (VI., skrajno težavno). Isti Hias Rebitsch je po dveh neuspešnih poskusih 11. in 12. septembra 1947 v družbi Franca Lorenca zmagal tudi že omenjeno zarezo, ki se označuje s VI.+ to je skrajno težavno, gornja stopnja, in spada po izjavi plezalcov med najtežje in

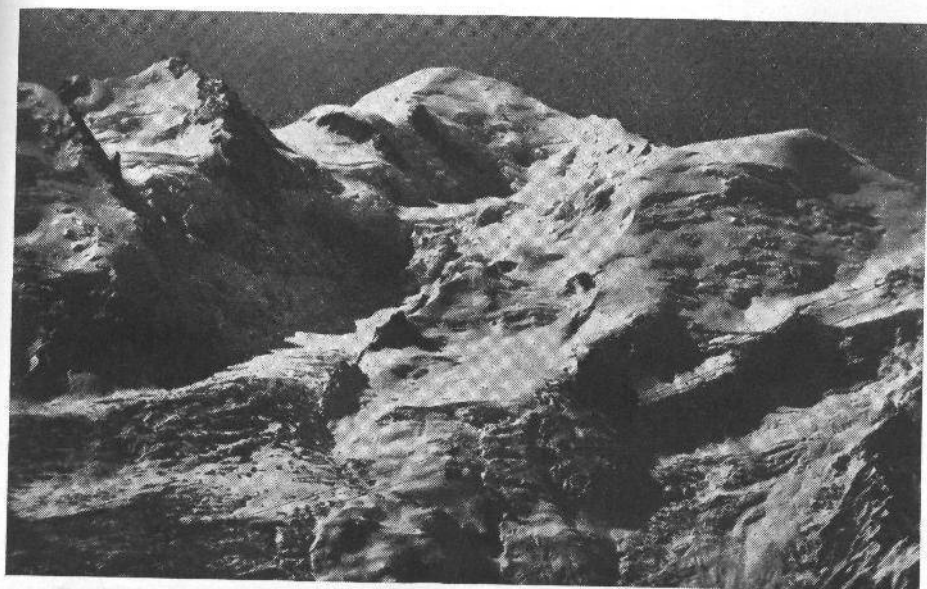
najnapornejše podvige, ki so bili dosihdob izvršeni v severnih apneniških Alpah. V zvezi s tem vzponom je zanimiva tudi razprava o enotni presoji težavnosti pri vzponih v kopni skali („Novi red“), ki sloni na posvetovanjih in sklepih vodilnih avstrijskih, francoskih in italijanskih alpinistov v Innsbrucku od 20. julija do 9. avgusta 1947 in označuje težavnosti s šestimi tridelnimi stopinjami, ki omogočajo točno uvrstitev vsakega plezalnega vzpona v ustrezajočo kategorijo. (V tem vprašanju bi moral tudi slovenski alpinizem zavzeti svoje stališče ter postaviti pravila za dosihdob še dokaj neenotno in zato često sporno ocenjevanje vzponov). Na tej osnovi deli Sepp Walcher v članku „Plezalne skupine v Avstriji“ tamošnja gorovja in vzpone v njih po težavnostnih stopnjah, pri čemer prišteva Hochschwab, Lechtalske, Allgäuske Alpe, Rätikon, Tennengebirge itd. itd. k lažjim gorovjem (I. do IV.), medtem ko označuje nekatere vzpone v Kaisergebirge, Karwendlu, Wettersteinu kot najtežje v Alpah (do VI.+). Posamezne številke revije obravnavajo izvestna področja avstrijskih Alp, tako junijski zvezek Wilder Kaiser, julijski ledenike splošno s posebnim ozirom na avstrijske, avgustovska številka govori pretežno o salzburškem gorskem svetu in tamošnjih ledenih jamah, septemberska o Zillertalskih Alpah, oktoberska o vorarlberških gorah. Novemberski zvezek je posvečen med vojno umrlim alpinistom; mnoga slavna imena beremo tam: Kugy, Lammer, Albrecht Penck (znameniti geolog in geograf), Barth, Zdarsky, Schwarz, Gruber; iz Švice: Jenny (urednik revije „Die Alpen“), Kurz, Simon; Anglija: Bruce, Younghusband, Strutt; Italija: Castiglioni, Comici, Gervasutti, Sella itd. Posebej bi bilo omeniti smrt raziskovalca Alp prof. dr. Romana Luzerna († 25. VIII. 1945), ki je med drugim pisal tudi o zaledenitvi Kamniških Alp, in geologa Otona Ampfererja (1875 — 1947), ki je raziskoval tudi predele zapadne Srbije. Veliko pozornost posveča revija plazovom, teoretičnemu študiju lavin in obrambnim ukrepom proti lavinskim nesrečam. V zvezi s tem revija tudi izčrpno poroča o švicarskem lavinskem tečaju na Weissfluhjochu, ki se ga je udeležil in ga je v Planinskem vestniku tudi temeljito opisal naš dr. Avčin. O prvem mednarodnem kongresu gorskih reševalcev, ki ga je organiziral Avstr. Alpenverein in ki se je začel 28. avgusta v Kufsteinu na Tirolskem, nadaljeval v gorovju Wilder Kaiser s praktičnim predvajanjem modernih reševalnih metod in orodja ter končal v Oetzthalu, poroča Georg Sixt. Zborovanja so se poleg Avstrijcev (Maringer, Gramminger, Rometsch) udeležili Švicarji (sportni zdravnik dr. Campell iz Pontresine), prof. Felix Germain iz Grenobla, ki vodi francosko reševalno službo in njegov tovariš iz Club Alpino Italiano, prof. Rinotti iz Padue. Dr. Rometsch je ob tej priliki praktično pokazal po principu dunajskega profesorja Stieglerja izboljšana nosila, ki se odlikujejo po mnogostranski uporabnosti in ugodnem položaju poškodovanca, Mariner pa je razložil pripravo iz jeklene žice, ki omogoča varen prenos ponesrečenca iz vsakega terena. Praktično se prikazali uporabo novih reševalnih sredstev v Totenkirchlu in v najtežjem skalovju Fleischbank. V Oetzthalu so Francozi na ledeniku predvajali moderno reševanje iz smučarskih predelov. (Skoda, da se Jugoslovani te važne in koristne prireditve niso udeležili. Vsekakor bo treba vsaj v našem glasilu potek zborovanja in zaključke izčrpno prikazati!). Z inozemskimi odpravami se peča majski zvezek revije, ki obravnava gorovje Bele Kordiljere (Cordillera Bianca) in navaja pri tem dober pregled severnozapadno peruanskih Andov. Kakor poroča geolog Arnold Heim, je pripravljal züriški akademski alpski klub v poletju 1948 ekspedicijo v ta predel peruanskih Kordiljerov. (Ali jo je tudi izvedel, ne vemo). Nadalje beremo tam o Satopanth-u (7075 m), sedemtisočaku, ki so ga zmagali Švicarji v letu 1947, o ljubezni Kitajcev do gora (Walther Flaig), o borbah za vrhunec sveta, o Malloryju in njegovi usodi in o Lammerju, ki je vneto dokazoval, da sta Mallory in Irvine leta 1924 dosegla vrh Mont Everest. Zanimiv je za nas članek R. Klebersberga „Aconcagua — usodna gora“, v katerem poroča znani geolog in alpinist o knjigi Thomasa Knoppa „Boj za Aconcagua“, ki je izšla leta 1946 v nemškem jeziku v založbi „El buen libro“ v Buenos Aires-u. Kakor je znano, se je prvi povzpel na 7035 m visoki vrhunec Amerike švicarski vodnik Mathias Zurbruggen iz Macugnage (14. I. 1897), od takrat do februarja 1946 je doživel gora še 17 obiskov, leta 1938 so jo v novi smeri osvojili tudi Poljaki. Bavarski Nemec H. G. Link je bil kar petkrat na vrhu, med drugim tudi takrat, ko se mu je pridružil Slovenec Jože Kastelic (v marcu 1940), ki je ob tej priliki najbrž dosegel vrh gore, a nato v snežnem viharju podlegel (glej Pl. v. 1940, str. 170). Kastelic je s tem postavil slovenski višinski rekord, ki ga dosihdob še noben Slovenec ni nadkrtil, če ne štejemo za Slovenca „sedemtisočakarja“ Erwina Schneiderja (ki je v

Idriji rojen, je po materi, roj. Zazula, slovenskega rodu in je po pričevanju svojega strica Jožefa Zazule do sedmega leta znal samo slovensko). Schneider je bil na Pic Leninu (7127 m), Jonsong Peaku (7459 m), Nepal Peaku (7153 m), Dodang Nyima Peaku (7150 m), Rakiot Peaku (7062 m) in Aconcagui (7035 m), je torej pospravil kar šest sedemtisočakov in torej po pravici nosi svoje ime.

Se besedo o avstrijski planinski literaturi, ki v letu 1948 ni proizvedla izredno pomembnih del. Günther Flaig, sin Waltherja Flaiga, je napisal knjigo „Smučarski prvaki“ (Skikanonen), ki podaja v besedi in sliki življenjepis 50 avstrijskih vodilnih smučarjih, med njimi tudi Seppa Bradla, ki si je v Planici leta 1939 priboril svetovno prvenstvo v smučarskih skokih in je pot do te slave popisal v posebni knjigi (Mein Weg zum Weltmeister). Kritika hvali dr. K. H. Réchingerja, kustosa na prirodoslovnem muzeju na Dunaju, „Rastlinske slike iz Vzhodnih Alp“, album z 164 osmerobarvnimi tabelami, ki predstavljajo prav toliko planinskih cvetic. Hans Hoffmann Montanus, ki je imel svojčas kot direktor salzburskega tujskoprometnega urada nekaj poslovnih stikov z Ljubljano, je napisal dokaj prijazno sprejete spomine. Dalje se omenjajo planinski romani znanih pisateljev Karla Ginzkey-a, Gustava Renker-ja in Jos. Perkoniga. Še precej drugih zanimivih stvari čitamo v lanskem letniku „Berge und Heimat“: o zimskih vzponih, o planinskih živalih, o gorskih vodnikih, o raziskovanju ledenikov, o opremi, o geologiji, o flori in fauni avstrijskih Alp, o plazovih, o planinski fotografiji, o kartografiji, o predavanjih itd. Na koncu bi še omenil, da so posnetki po večini odlični, da je papir kar dober in da zato revija na zunaj in po vsebini dostojno predstavlja avstrijski alpinizem.

A. B.

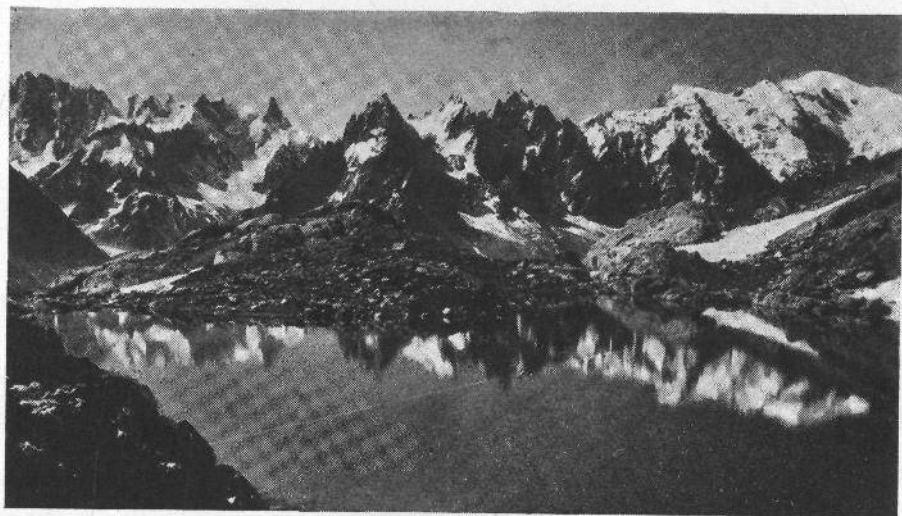

Mont Blanc

Foto G. Tairraz-Chamonix

Mt Blanc, vrh

Skupina Mont Blanca od Belega jezera — Lac Blanc

Foto G. Tairraz-Chamonix

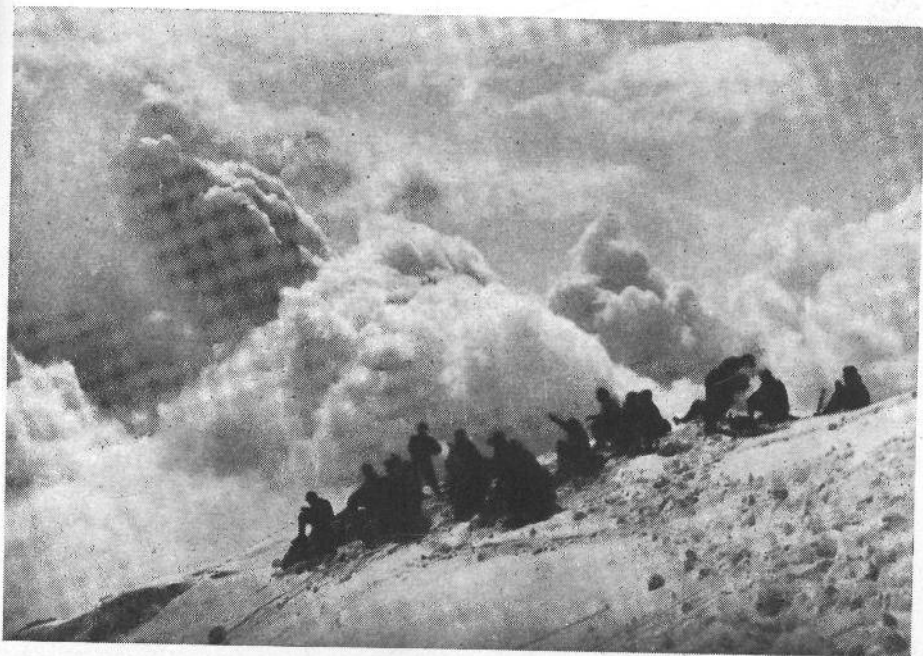
Dobrač s Peči

Foto J. Ravnik

Ziljska dolina in gore s Peči

Foto dr. A. Brilej

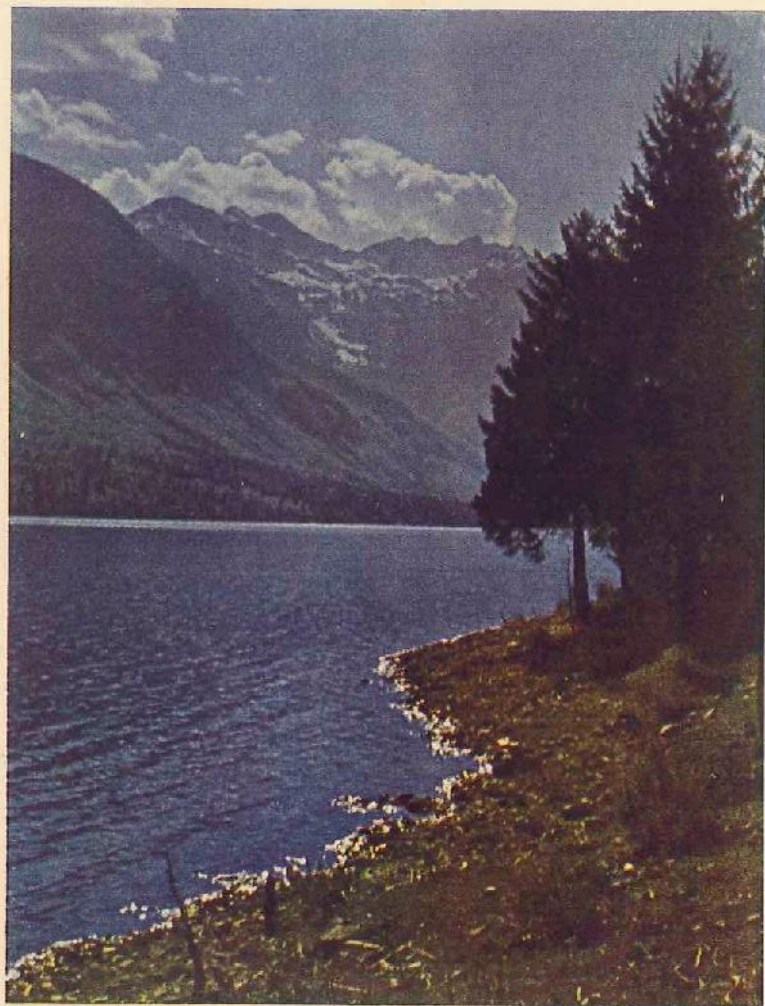
Titova štafeta na vrhu Triglava

Foto Vlastja

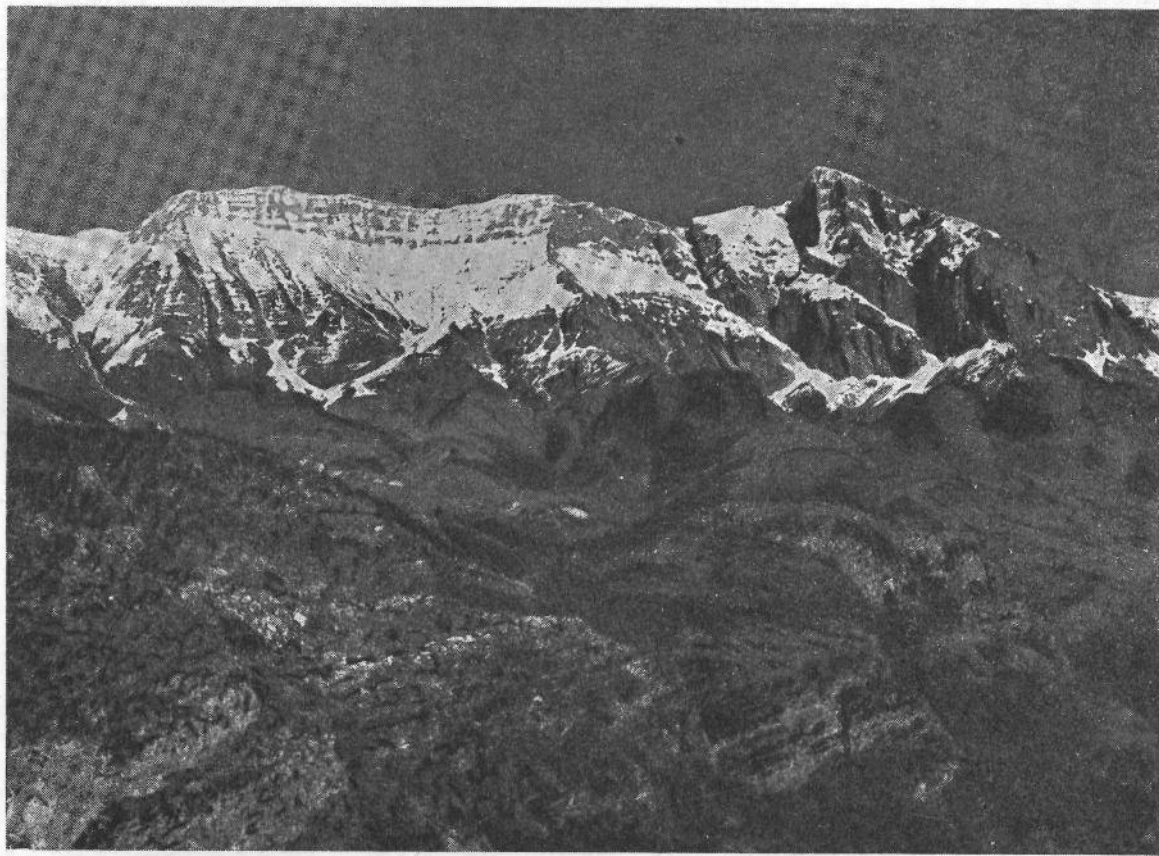
Pogled z Malega Triglava proti Velikemu Dražkemu vrhu itd.

Foto Vlastja

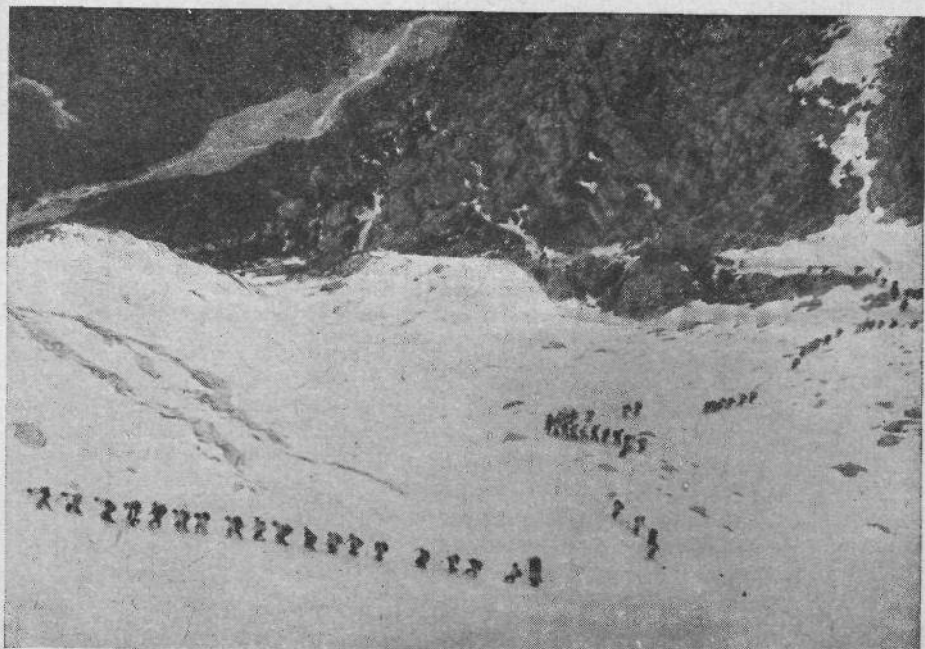
Ob Bohinjskem jezeru

Foto dr. Fr. Avčiča

Krn od Kobarida

Foto Jaka Čop

Proti Pragu

Foto Vlastja

Na Triglavskem ledeniku

Foto Vlastja